

APRIL 1985

504

**DRUŠTVO ZA RAZISKOVANJE JAM
LJUBLJANA**

**GLAS
PODZEMLJA**

Društvo za raziskovanje jam Ljubljana

GLAS PODZEMLJA

INTERNO GLASILO DZRJ-LJUBLJANA — 75 LET —

STARI TRG 21 - LJUBLJANA

1910 - 1985

letnik 17 — VSEBINA — april 1985

Koplji za pasažo	Danilo Jelinčič
Majska jama-pregled raziskav	Andrej Gosar
Stari del BPGG v treh dejanjih	Jurij Andjelič
Antro del Corchia	Morel & Prestor
Lestvica jam globjih od 1000 m	Samo Morel
Velika kozinska jama	Miha Praprotnik
Moja Prva Jama	Janez Janša
Od S-19 do 3S-19	Joerg Prestor
Energetska kriza v jami Govic	Anton Praprotnik
Prvič v jami	Darinka Gudurić
Impregniranje vrvi	Tomaž Planina
Izkušnje pri preskušanju vrvi	Tomaž Planina
Debarske atmoterme	Jelko Urbančič
Črpalni poskus v Šolnovem breznu	Marko Paternu
Kako smo kupovali kombi	Anton Praprotnik
Črpanje vode v Zelških jamah	JD Rakek
Obvestila	razni avtorji
M - 16	Gregor Pintar
Program reševalne v Poljčah	Marko Paternu
Pogovor o zvezi	Vido Kregar

SLECIMO SE DO GOLEGA IN STECIMO V PASAŽO !

/ Lilo/

KOPLJI ZA PASAŽO

Danilo
Jelinčič

Pasaža. Kaj je to. Ali je to prehodna ožina, ali je to neprehodna ožina. Kako velika je ta ožina, kdo jo je izmeril, in za koga je neprehodna.

Za slona je džungla neprehodna, za 80 kilaša je marsikaj neprehodnega, za jamarja, ki ljubi jame in pasaže kot izziv, je malo neprehodnih pasaž, seveda v mejah normale, ne pirovske flaše. In vprašanje je, kdaj pravi jamar, da je "ne ožina, ampak pasaža" neprehodna, od časa je to odvisno. Kdo je te norme postavil. Ali je to vprašanje na načrtu z "neprehodna ožina", ali je to eno urno delo.

Norme se spreminjajo, "ožine" se ne širijo, lahko pa se, vendar, če je neprehodna za slone ali neljubitelja ožin, je tudi slonova pot neprehodna. Kakor se je spreminjala sama jamarska tehnika, tako se NAJ bi spreminjala tehnika obvladovanja pasaž. Če je nekoč obstajal strah, ga danes ni več. Če je nekoč obstajala ožina 1x1 m neprehodna, naj ne bi bila več danes.

Čeprav je ocena pretirana, sa je jamar nekoč težje odločil za konec jame ali neprehodno ožino kakor danes. Ali se morda pasaže ocenjujejo po geslu "globlje ko je pasaža, bolj je prehodna", ali pa morda potem, da je pasaža pač pasaža in da hoče jamar prodreti naprej ne glede na čas, delo, ali pa samo zaradi pasaže. Vendar obstajajo jamarji, ki jim čas ni važen, ne delo v pasaži, ampak jim gre za samo pasažo, kjer se večina jamarjev obrne ali reče, da je treba kopati, na načrtu pa je to vidno kot neprehodna ožina z vprašajem.

Torej kaj je to za 100-riti? Ali hoditi v jame, brezna, pasaže, ali pa morda priti kam naprej, v nekakšen sistem jam, pa naj bo že navpičen ali pa morda celo vodoraven, kajti edino, kar obstaja v vseh športih, je to, da je potrebno delati.

Nobena neprehodna pasaža se ne bo odkopala in postala prehodna, v nasprotnem primeru koplji za pasažo.

MAJSKA JAMA pregled raziskav

Andrej Gosar

Leta 1984 je minilo 5 let od začetka prvih resnejših raziskav v Majski jami na Pršivcu. Sam vhod, ki leži tik ob poti, ki vodi iz planine Viševnik na Pršivec, je bil sicer že dolgo poznan in tudi dvakrat registriran in sicer kot Jama pod Pršivcem (Belič J., Hribar V. 1958) in kot Ledenica 1 (Bonač J., Lajovic A. 1974). Ponovno je jamo odkril maja 1979 J. Andjelič vendar zaradi snega ni mogel priti skozi vhodni del. Ker ni vedel za prejšnje registracije jo je poimenoval po mesecu odkritja Majska jama.

Glas podzemlja je o Majski jami že poročal in sicer leta 1980 v desetem letniku, kjer je tudi skica jame do globine 240 m. V enajstem letniku iz leta 1981 pa je objavljen načrt jame do globine 403 m. Podrobnejši opis jame in načrt do globine 469 m sta objavljena v petindvajsetem letniku Naših jam iz leta 1983, novejši deli pa še čakajo na objavo. Ker so raziskave v jami v glavnem zaključene in zaradi okrogle obletnice sem pripravil pregled raziskav, ki predstavlja tudi dinamiko dela v našem društvu v letih, ko smo se z raziskavami Majske jame intenzivno ukvarjali.

1979

Resnejše raziskave so se začele potem, ko so J. Andjelič, M. Chvatal in J. Sabolek prekopali pasažo Gosenica v vhodni dvoranci in skozi meander prišli do Brezna pogumnih, ki so ga preplezali kar prosto. Preko Brezna ledene sveče so dosegli globino 60 m, kjer jih je ustavilo 61 m globoko brezno Katedrala, ki je največja dvorana v jami. V dveh akcijah so se Brancelj T., Paternu M. in Pintar G. spustili v Katedralo, 13-metersko brezno in v najgloblje brezno v jami, 88 m globoki Kunta Kinte 240 m globoko jih je ustavil ozek Rio meander. Izmerili so tudi poligon med Majsko jamo in Breznom pri gamsovi glavici, ki leži 600 m daleč in 100 m nižje od Majske

jame. V jamo so bile izvedene 4 akcije, od tega 3 raziskovalne na katerih je sodelovalo 6 članov.

1980

Konec julija sta G. in T. Pintar prodrli skozi Rio meander do Familjarnega brezna in s tem rešila prvi večji problem v Majski jami. Izredno ozek meander prehoden samo po dnu, kjer povrh vsega teče včasih tudi majhen potoček je tudi kasneje močno oteževal transport v jami. Na naslednji akciji sta se A. Gosar in G. Pintar spustila v Familjarno brezno, na njegovem dnu raziskala Podrto dvorano, ki ne nosi zastonj svojega imena, saj kot hiša veliki bloki niso nobena redkost, in se preko Pseudoklavirjev in brezna s slapom spustila v Kuhinjo 310 m globoko. Sledi Strupeni meander T oblike, prehoden samo pri vrhu z nekaj kritičnimi prehodi po mnenju mnogih najtežji del jame, še posebej potem, ko smo iz spodnjih delov jame vanj prinesli blato. J. Andjelić in A. Gosar sta se iz Strupenega meandra spustila v 20 m globoko brezno, kjer se v globini 337 m rov razcepi. Nadaljevala sta za vodo v sistem imenovan Bezljalnica do kote -378 m. Na povratku sta celo jamo izmerila. Cella akcija je trajala 21 ur. Teden dni kasneje raziščeta in izmerita Blatni meander do -403 m, kjer ju ustavi ožina. Skoznjo poskušata brezuspešno prodreti 1. novembra A. Gosar in J. Sabolek, ki jamo tudi razopremita. Skupno smo tega leta izvedli 7 akcij z udeležbo 10 jamarjev, od tega 5 raziskovalnih z udeležbo 5 jamarjev.

1981

Tega leta so bile društvene akcije usmerjene v Brezno pri gamsovi glavici in ni v Majsko jamo izvedene nobene akcije.

1982

Avgusta se J. Andjelić, M. Paternu in R.A. Gleadhill (SWCC) prebijejo skozi ozko razpoko na -403 m do širših brezen in globine 450 m. Nadaljujejo G. Pintar, T. Ileršič (JK Rakek) in Gleadhill, ki dosežejo -469 m od koder nadaljuje Gleadhill sam skozi izredno ozek meander do širših prostorov na globini 484 m, kar uvrsti jamo na globinski lestvici na 4. mesto v Sloveniji in 6. mesto v Jugoslaviji. Izvedenih je bilo 6 akcij, ki se jih udeleži 9 članov, od tega 3 raziskovalne z udeležbo 5 članov.

1983

Tega leta je bilo skupno izvedenih kar 15 akcij, ki pa se jih je udeležilo samo 10 članov. 7 raziskovalnih in 6 kopalnih pa se je udeležilo celo samo 5 članov. Povprečna ekipa je znašala 2 člana. Dosežena globina, ki je bila z merjenji potrjena sicer šele naslednje leto znaša 581 m, kar da z 11 m kolikor smo prodrli nad koto vhoda skupno višinsko razliko 592 m, kar uvršča Majsko jamo na 3. mesto tako na slovenski, kakor tudi jugoslovanski lestvici najglobljih jam. Pršivec nad Bohinjem pa je s tem dobil poleg 1. tudi 3. najglobljo jamo v Jugoslaviji. K uspehu so največ pripomogli: G. Pintar in A. Gosar, ki sta sodelovala na 9 akcijah, J. Andjelić na 7, M. Praprotnik na 5 in J. Prestor na 3 akcijah. Tabor pred jamo je trajal skoraj 3 mesece, od začetka avgusta do konca oktobra. 1. avgusta sta G. Pintar in M.

Praprotnik pregledala odcep na globini 337 m in odkrila sistem brezen imenovan Brezno veseljakov in ga opremila do -380 m. 5 dni kasneje se pridružita še J. Andjelić in A. Gosar, brezna raziščejo in izmerijo do -420 m, kjer jih ustavi ilovnat zamašek imenovan Glinokop. Na naslednji akciji A. Gosar in M. Praprotnik po šestih urah kopanja ugotovita, da samo z uporabo "ašovčiča" ne bo možno napredovati. Po uspešni odstranitvi ovire nadaljujeta z raziskavami J. Andjelić in A. Gosar vendar samo do naslednjega ilovnato-gruščnatega zamaška na globini 445 m imenovanega Kamnolom ali tudi Kamrica Dozakove jeze. Prebitje tega zamaška terja 5 akcij in mnogo ur kopanja dokler se ne prebijeta do 20 m globokega brezna, ki pa pripelje v Dickov meander, ki ga je do takrat obiskal samo gost iz Anglije, iz starih delov skozi izredno ozek meander. Jamo izmerita do globine 484 m. Na zadnji akciji v tem letu najdeta J. Prestor in A. Gosar Prehod pri Dickovi kapuci v večjo dvorano. Iz dvorane se nadaljuje 400 m dolg meander ki se v stopnjah spušča do sifona na globini 581 m. Meander ima več obhodnih rovov in pritokov, po dnu pa teče potok s pretokom 2 do 5 litrov na sekundo. Zaradi pomanjkanja časa ostanejo meritve in podrobnejše raziskave za naslednje leto.

1984

V tem letu v Majski jami sicer ni bilo novih odkritij, ki bi povečala dotedanjo globino jame. Izmerjen pa je bil 400 m dolg meander, ki je bil odkrit na zadnji akciji prejšnjega leta, raziskanih več obhodnih rovov in pritokov zlasti v predelu okoli sifona, ki smo jih zaradi pravega labirinta povezav računalniško poimenovali GO TO deli. Z barvanjem vode pred obhodnim rovom smo dokazali lokalno zvezo s sifonom. Veliko truda je bilo vložnega v to, da bi po obhodnih rovih prišli

za sifon, vendar žal brez uspeha. Največ časa so vzele meritve, ki so jih izvedli A. Gosar, G. Pintar in M. Praprotnik. Izdelan je bil načrt jame v celoti in potrjena globina 581 m. Skupna dolžina vseh rovov je narastla na 1372 m. Razen najglobljih delov je jama tudi zadovoljivo fotodokumentirana. Pri raziskavah in opremljanju jame so sodelovali tudi trije francoski jamarji iz SCAG-Gap. Skupno je bilo izvedenih 11 akcij, z udeležbo 8 jamarjev, od tega 5 raziskovalno merilnih z udeležbo 6 jamarjev.

V petih letih dela v Majski jami smo vanjo organizirali skupno 43 akcij (23 raziskovalno merilnih, 6 kopaških in 14 akcij na katerih smo jamo opremljali, razopremljali in fotografirali), ki se jih je udeležilo 27 jamarjev. 14 jamarjev je sodelovalo pri raziskovalstvu in merjenju (8 članov DZRJL, 3 francoski jamarji iz SCAG-Gap, 1 angleški jamar iz SWCC, 1 član JK Rakek in 1 član DZRJ Kranj). Vse akcije so potekale brez bivakiranja v jami, najdaljša je trajala 21 h, povprečno pa so akcije usmerjene na dno trajale 10-12 h. Časi v jami so bili daljši v prvih letih raziskovanja, kasneje pa so se kljub večjim globinam začeli krajšati predvsem zaradi boljše fizične in psihične pripravljenosti, pa tudi boljše opremljenosti jame. Za raziskovanje brez bivaka v jami smo se odločili zaradi izredno slabih pogojev za bivakiranje (premalo prostora, blato, temperature malo nad lediščem) in težkega transporta opreme. Seveda pa zahteva tako raziskovanje v globinah blizu 600 m dobro treniranega jamarja z brezhibno osebno opremo. Jama smo raziskovali izključno z vrveno tehniko. Uporabili smo okoli 500 m vrvi, zabili 25 svedrovcev in več navadnih klinov ter uporabili več naravnih pritrdišč.

SKLEP

Majska jama ni samo ena najglobljih jam pri nas, ampak gotovo tudi ena najlepših visokogorskih jam z vsemi značilnostmi visokogorskega krasa. Do globine 240 m si sledijo globoka brezna, nadaljuje pa se meander prekinjen s številnimi brezni in stopnjami. Nedvomno predstavlja trenutno vrh v tehnični, fizične in ne nazadnje tudi psihični zahtevnosti jamskega objekta pri nas in predstavlja izziv vsakemu vsaj nekoliko športno nastrojenemu slovenskemu jamarju. Za dosego večjih globin v jami, katere globinske možnosti se gibljejo okoli 1200 m bo potrebno poseči verjetno po potapljaški tehniki, kar se pa zaradi izredno težkega transporta verjetno ne bo zgodilo prav kmalu. Neraziskanih je ostalo še nekaj vzporednih brezen v zgornjih delih jame ter več pritokov in obhodnih rovov v spodnjih delih jame. Z barvanjem bi bilo potrebno dokazati še nekatere lokalne povezave v jami. Predvsem pa bi bilo potrebno boljše raziskati okolico jame in celotni masiv Pršivca, ki gotovo skriva še marsikatero skrivnost. Majska jama je lep dokaz, da se lahko z vztrajnim delom na pravem mestu veliko doseže.

KAMRICA DOZAKOVE JEZE

STARI DEL BPGG (1972 - 1984) v treh dejanjih

JURIJ ANDJELIĆ

I. dejanje: avgust 1972

Počasi polzim po meandru. Medtem, ko z rokami iščem karkoli trdnega, za kar bi lahko počesno zagrabil, mi gojzarji bingljajo v prazen prostor. S kolena, ritjo in komolci poizkušam povečevati trenje na blatnih stenah. Učinek je minimalen. Vlagam bogate napore, da ne zdrsnem v prostor, ki se širi pod menoj. Padec kakšnih pet, šest metrov globoko? Raje ne. Če se mi kaj zgodi tu 420 m pod površjem, mi ne bodo mogli kaj dosti pomagati.

Uspelo mi je pripraskati nekoliko višje, toda nova težava. Zatlačil sem se čisto pod strop. Čelado "made by Libis" mi je nabilo čez oči, tako da za nameček še nič ne vidim. Le s težavo obvladujem položaj muhe, ki hodi po stropu. Le kako sem se mogel tako neumno zaplezati? Kot kaže bo treba nazaj, kajti meander pred menoj se je tudi pod stropom dokaj razširil. "Zakaj nisi raje uporabil vrvi," si pravim. Če ne bi bilo tega prekletega blata, bi se dalo "na frej", tako pa?!!! Nič ne pomaga! Le z glavo, pa brez panike. V tako rekoč vodoravnem položaju telesa se začnem previdno premikati ritensko. Končno se rešim najbolj neugodnega položaja in se spravim v navpično lego. Potem pa kot ameba počasi poševno oddrsimo na zagozdeno skalo sredi meandra. Tole mi je pa dalo vetra! Kar pošteno sem "švicnil"!

Sicer pa, kje so ostali? Ekipa kot da nekaj štrajka? Saj ni čudno. V teh pogojih, pa s tako opremo. Do globine 230 m smo napeljali celo lestvice z lesenimi prečkami. Večino opreme prenašamo v starih preperelih nahrbtnikih, ki se neusmiljeno trgajo. Plezalni sedeži so narejeni kar iz prusikovih vrvic. Kaj se dogaja s kombinezoni, ne bi posebej omenjal.

Lani smo zaradi pomanjkanja opreme obstali 370 m globoko. Meander je bil širok, brezna pa so sledila drugo za drugim. Vse je kazalo, da bo raziskovanje lahko. Toda jama je pokazala zobe in nam postregla z obilico začimb. Ozki meandri se kar vrstijo, vse pa je obogateno s primerno dozo blata. Bavcu je razpadel čevelj, pa sta se s Stanetom odločila, da ne gresta dalje. Sedaj čakata nad zablatenim breznom na koncu daljše-ga meandra. Dvajset metrov globlje se Miran, Hac in Igor pogovarjajo, kaj storiti. Skozi meander razločim le zamolklo momljanje. Končno zagledam svetlobo in nekoga, ki se tlači skozi ožino. Vzdihovalje in stokanje spremljajo sočne kletvice.

Igor je pri meni, za njim gre Hac. Miran bo počakal pod breznom. S seboj imamo le še 20 m lestvic in ustrezno količino vrvi. Prusik, ki ga nosim kot rezervo, privežem za zagozden blok. Nato se vsi trije drug za drugim zmotovimo ob vrvi navzdol. Kako bo šlo nazaj, bomo razmišljali ob povratku.

Stojimo na poševni blatni polici. Takoj za ovinkom zopet ozek meander. Ko se pomikamo naprej, tiščimo vse štiri od sebe. Edini način, da ne zdrsnemo v razpoko. Po desetih metrih se meander še bolj zoži. Kam sedaj?

Zrem v špranjo pod seboj. Občutek imam, da se nekoliko nižje precej razširi. Toda navzdol ne bo šlo. Je preozko. Naprej tudi ne. Na desni zagledam ozko odprtino. Po kolénih se splazim v nizek rov, ki se po nekaj metrih odpre v večji prostor, v globino vržem kos posušenega blata. Kaže, da ni več kot 20 metrov. Hac, ki je takoj za menoj, že pripravlja lestve. Igor išče primerno pritrdišče. Kmalu je vse pripravljeno. Varovan z urvjo se spuščam po nihajočih lestvicah v globino. Zrem po stenah okoli sebe. Vse je obdano z blatom. Dna ne vidim, je vse temno kot v riti. Po kakšnih 15 metrih priplezam do tal. Za začetek mi spodrsne na spolzkem pobočju. Pritajeno

zakolnem. Potem se poberem in se začnem razgledovati naokoli. Samo blato. Iščem nadaljevanje jame. Pod menoj leži ogromen skalnat blok, ki se je odtrgal s stropa. Visok je več kot pet metrov. Zavpijem navzgor: "Počakajte me! Grem malo pogledat." Na levi strani najdem prehod med blokom in steno. Kup podrtega kamenja. Iz kamina curlja. Nekaj metrov nižje se leno pretaka voda. Splezam še malo naprej. Stene se stiskajo, vendar je napredovanje še možno. Sam tega ne bom preverjal, je prenevarno.

Vrnem se v dvoranico. Prsti grabijo za prečke medtem, ko se lestev lahko pozibava. Igor dobro varuje.

II. dejanje: september 1972

Neskončni meandri so za nami. Po obilnem spanju na bivaku, ki smo ga postavili 280 m globoko, smo dokaj hitro prilezli do Brezupne dvorane. Šest nas je. Poleg mene so še Krivček, Jozl, Manč, Rado in Nace. Posedemo po tleh. Jozl išče transportko s hrano. Preden nadaljujemo z raziskovanjem se bo treba dobro podpreti. Medtem, ko lenobno prežvekujemo, ni videti, da bi nas prevevala kakšna posebna raziskovalna vnema. V končni fazi nas mraz pripravi do tega, da začnemo migati. Manč se takoj zapodi v meander nekje na sredi. Krivček poizkuša srečo ob vodi. Oba sporočita, da je preozko za nadaljevanje napredovanje. Medtem Jozl praska v kaminu, Rado in Nace pa pišeta z barvo po steni DZRJL 23.9.1972.

Razmišljam: "Če je za Manča in Krivčka preozko, potem tudi sam nimam nobenih šans." Tako niti ne poizkušam sreče, ampak slepo verjemem izkušenejšim starejšim članom. Začenjamo meriti ven. Dolgo bo še trajalo preden bomo prilezli nazaj na bivak.

Uradno poročilo:

Odprava DZRJL v Brezno pri gamsovi glavici je uspela. Dosežena je bila globina -444 m. Raziskovalci so prišli nekaj metrov dlje kot njihovi predhodniki "železničarji". Napredovanje so onemogočile ožine.

III.dejanje: avgust 1984

Z Mihcem sediva na transportki in žvečiva "suve šljive". Psihično se pripravljava na zadnji "rúkar", ki bo končno razvozlal več letna ugibanja, ali je možno nadaljevati v Brezupni dvorani. Kar malo nelagodno se počutim. Pred dvanajstimi leti smo do Brezupné in ven potrebovali skoraj ves teden. Tokrat bova opravila v enem dnevu. Seveda sva na prejšnji akciji z Miranom iz Logatca napeljala opremo do tu, kjer so se leta 1972 razblinili vsi upi o "taužentmetrci" a la Gouffre Berger.

Vse je pripravljeno za zadnji naskok. Poberem transportko in stopim v ozko strugo meandra. Miha mi sledi. Hitro zapustiva vodo in začne se klasično meandriranje po blatnih stenah. Skušam obuditi spomin izpred dobrega desetletja, ko je tu zadnjič posvetila luč. Posebnih težav ni, kmalu pripbežava nad Akustično dvorano. Miha zabiže prvi svedrovec. Medtem me močan prepih neprijetno ohladi. Ko sam zabižem drugega, mi je pošteno vroče. Sledi "abzajl" in ugotovitev, da je vrh nakje na sredi lepo natrgana. Z zaupanjem, da bo tudi navzgor držala, se zapodiva v naslednji meander. Ta je precej daljši od prejšnjega, vendar ga obdelava v solidnem času. Naslednje brezno je poševno in stene polne blata. Uporabiva dinamit, ki ga privežem za skalni rogelj. Nekoliko se drgne, toda sile ne bo. Pod breznom se začne najožji del meandra. Za

začetek nekoliko "sfalim" pravo varianto, saj se vseh detajlov ne spominjam več natančno. Spomin mi osveži zagozdena skala, kjer sem se na prvi odpravi nerodno zaplezal. Tokrat gre kar brez vrvi. Poševna polica, nato kratek meander. Že vidim okroglo odprtino na desni. Še nekaj metrov po kolénih. Pred menoj se odpira Brezupna dvorana. Miha mi da vrv. Zopet jo priveževa kar za skalnat rogelj. Te vrste improvizacije niso priporočljive, toda za enkrat bo šlo. Če se bo jama nadaljevala, bomo brezna opremili z ustrežnejšimi pritrdišči.

Z dobro mero spoštovanja se počasi spustim na blatno dno. Najprej mi pade v oči rdeč napis DZRJL. Kot bi ga pisali včeraj in ne pred dvanajstimi leti. Tu v jamah tudi stoletja ne pomenijo veliko. Če ni vode ali potresov, se prav nič ne spreminja.

Pogledam navzgor. Mihec se že bliža "po dnu". Mehek pristane in ... Spogledava se: Kaj sedaj?

Medtem, ko pripenja descendeur za pas, radovedno gleda okoli sebe. Namignem mu naj mi sledi. Med blokom in steno se preko podora splaziva do vstopa v meander. Vse je tako, kot je bilo pred leti. Zrem v visoko, ozko razpoko. V teh letih jamarije smo si nabrali dovolj izkušenj. Tamle nekje se je tlačil Manč. Ob vodi nima smisla. Pogledam više: "Tja gor bova šla."

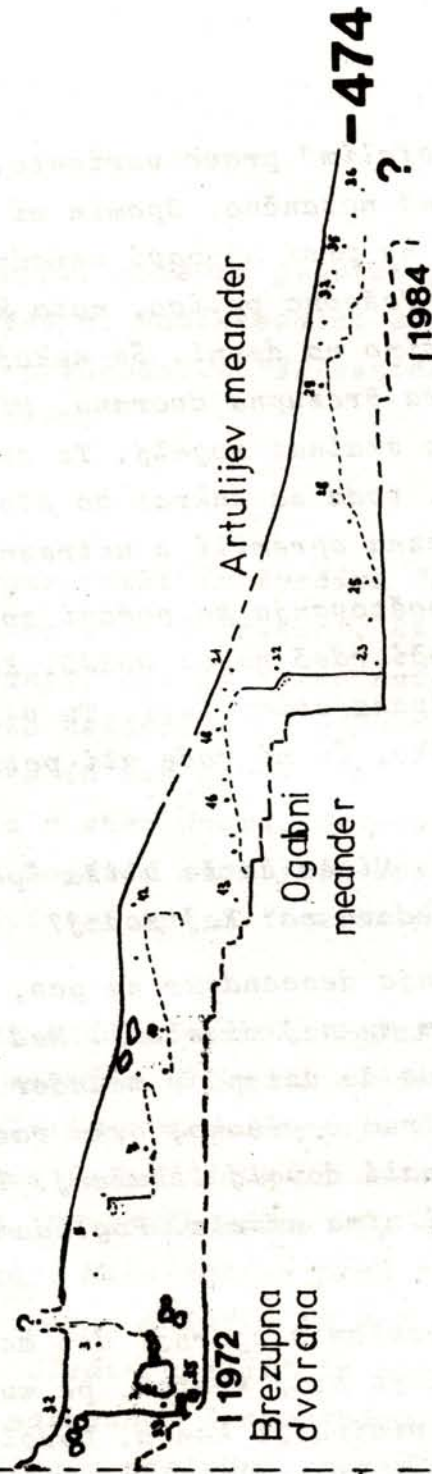
Z nekaj truda spraskam v zgornji del meandra. Blatne stene nemarno drsijo. Miha je bolj kratek, pa mu pomagam z roko. Pred nama je špranja. Ne vidiva ji konca. Dovolj je široka, da se počasi pomikava naprej. Ves čas morava paziti, saj povsod drsi. Kakšnih 30 m čarava v vodoravni smeri, potem se nenadoma odpre. Srce mi začne hitreje biti. Tu ni hil še nihče. Gledam Mihca, kako se mu svetijo oči. Imava še krajši konec vrvi. Lepa luska v obliki naravnega mostu nama omogoči dobro pritrdišče. "Abzajla" kakih 5 m nižje. Na poševnem blatnem dnu počteno drsi. Zopet

BPGG

STARI DEL - nadaljevanje

DZRJL 1984

M = 1 : 1000

morava manevrirati više v meander. Najprej gre bolj enostavno. Plezava čisto pod stropom. Tu je meander mestoma širok tudi do dva metra, navzdol pa se zapre v ozko razpoko, ponekod globoko več kot deset metrov. Skozi ves profil močno piha. Tako napredujeva kakšnih petdeset metrov, dokler nama nadaljnega napredovanja ne zaustavi nova stopnja v meandru.

Začneva meriti novoodkriti del. Ko prideva nazaj v Brezupno dvorano, sva zaradi prepaha dobro premražena.

Medtem, ko menjam karbid, premišljam: "Ali je bilo za to odkritje res potrebno čakati dvanajst let? Ali je špičaška ekipa društva v začetku sedemdesetih let resnično samó še dokazovala svoje "Naj" sposobnosti brez kakšne resnične želje po raziskovanju in odkrivanju podzemskega sveta. Mar se nekaj podobnega pri nekaterih članih dogaja tudi danes?"

Zapustiva Brezupno dvorano ... žimariva čez zadnje brezno. Zunaj je noč in kmalu se bo zdanilo. Dneva ne počakava, kajti zvabijo naju tople spalne vreče.

Uradno poročilo:

Člani DZRJL so v letu 1984 nadaljevali raziskovanje BPGG v Brezupni dvorani. V treh naskokih so dosegli globino -474 m, kjer jih je ustavilo 20 m globoko brezno. Izmerili so 200 m poligona. Za sodelovanje in pomoč se zahvaljujemo jamarjem iz Rakeka, Kamnika in Lögatea.

I. naskok: J. Andjelić, M. Praprotnik

II. naskok: G. Pintar, M. Praprotnik, J. Prestor

III. naskok: J. Andjelić, A. Gosar, M. Praprotnik

ANTRO DEL CORCHIA

S. MOREL & J. PRESTOR

Corchia je strm vrh na jugu Apuanskih Alp, oddaljen kakih petnajst kilometrov od Ligurske obale. Apuanske Alpe so zgrajene iz izredno čistega in najslavitejšega marmorja v svetu. V svetu je znanih več jamskih sistemov, ki se raztezajo pod platoji, hribi ali dolinami. Tu pa imamo opraviti z jamo, ki je gora sama. Predstavlja namreč njen notranji volumen. Raziskovalni potencial je še ogromen. Globina je sicer že maksimalna -1210 m, zato pa bi se lahko dolžina jame, ki je sedaj že preko 40 km, nekajkrat povečala. Rovi, ki so bili nekoč napolnjeni z vodo, so se z zniževanjem izvirov izpraznili in gora se je napolnila z zrakom. Tako je nastala izredno velika mreža horizontalnih freatičnih galerij, Danes te galerije povezujejo med seboj mlajši rovi in brezna, ki prevajajo vode vedno globlje do podzemeljske reke, ki zbira vodo celotnega sistema. Freatična mreža galerij sega od 1500 m pa do 600 m nadmorske višine. Tam kjer so tektonski učinki močnejši so te galerije močno porušene. Prav ta problem je bil za povezovanje celotnega sistema do nedavnega nerešljiv. Močna tektonska cona namreč ločuje sistem Fighera-Farolfi od Antra del Corchia. Freatične galerije, ki so včasih povezovala jamo so na tej tektonski liniji porušene. Mlajši aktivni meandri pa so zaradi zgornjih delov sistema, kjer so vode še zelo razpršene, izredno ozki.

1830—eden izmed mnogih Apuanskih kamnolomov naleti na horizontalen rov. Nekaj let kasneje lokalni jamar razišče zgodne dele.

1923—grupa jamarjev iz Firenc prodre do brezna na koncu vhodnega Canyon.

- 1934-Firenčani dosežejo podzemeljsko reko Vidal in se ustavi-
vijo pri prvem slapu. Izjavijo da so prišli do dna.
Jamo zapre odpadni material kamnoloma, vendar pravega
zanimanja ni več, saj je dno znano.
- 1959-z umetnim tunelom je jama spet dostopna. Tržačani se
ustavijo tam, kjer so se pred leti Firenčani, vendar
ugotovijo da gre jama naprej. Nato jamarji iz Bologne
in Milana prodrejo do današnjega dna.
- 1968-Angleži najdejo velike freatične galerije nad breznom
Gronda, ter raziščejo zgornje dele podzemeljske reke.
- 1970-jamarji iz Bologne in Firenc prodrejo po zgornjih de-
lih reke do sifona Paola.
- 1971-Bolonjčani in Firenčani začnejo konkurenčno širit
špranjjo na površju, skozi katero močno piha. Po načrtu
je le ta zelo blizu galerija, ki so jih odkrili Angle-
ži. Tako dobi jama drugi nižji vhod. Nadaljnje raziska-
ve bodo tako mnogo lažje.
- 1976-ekipa iz Torina išče zgornje vhode v sistem na vrhu
Corchia. Najde prepoko s prepikom, jo razširi. Tako se
rodi Fighera. Vsi se zavedajo da gre za zgornji vhod
v sistem, vendar povezave še dolgo ne bo. Fighera je
namreč dolg, razvejan, ozek in naporen.
- 1977-ta datum je bistven za raziskavo jame. Začne se namreč
prodiranje iz Corchie navzgor. V bližini prvotnega vhoda
jamarji iz Bologne plezajo kamine in se znajdejo zunaj,
sredi stene. Gre za dva vhoda, ki jih doslej še nihče ni
videl. Globina jame je tako 920 m.
- 1979-v breznu Fighera raziskave pripeljejo do velikih sistemov
galerij. Barvanje vode da zaželeno rezultate. Ta namreč
priteče kot slap Fangaia v Corchi.

1981-skozi precej oddaljeno brezno Farolfi dokrito leto dni prej, jamarji iz Pise po zapletenem sistemu rovov vrodrejo v Fighera. V teh letih pa Firenčani raziskujejo po vodnem toku, ki pada v Corchio kot slap Fangaia, navzgor. Jama je razvejana, težko je izbirat prave kamine. Mešana ekipa pod vodstvom Giovannija Badina, ki prodira iz Fighera navzdol ima prednost. Raziskave lahko natančno usmerja v prava območja jame. Zaradi ožin volje zmanjuje. Najdejo se ljudje, ki hočejo iz Fighera s kompresorjem zvrtnati tunel v Corchio. To jim da novih moči.

1983-marca tega leta, ta ista ekipa iz Fighera pride, po treh izredno ozkih meandrih na dno slepega brezna. Tu najde plavo vrečko za opremljat. Jasno je, da je bila pozabljena od Firenčanov, ki so priplezali iz Corchie, se spustili na dno tega brezna in tu pozabili vrečko. Slučajno. Toda od kje so prišli? Po 46 urah izplezajo skozi spodnji vhod Antra del Corchia.

Če ne bi kamnolom naletel na jamo, bi bil to še danes hrib z nekaj špranjami s preprihom. Koliko takih hribov poznate?

Februar 1985

Naša odprava v Antro del Corchia je bila leteča akcija. Zeleli smo si ogledati jamo v svetovno znanih Cararskih marmorjih. Poleg tega pa je ta jama zdaj, ko je združena v sistem Fighiera-Farolfi, tudi najdaljša in najgloblja jama v Italiji.

Ko smo se po serpentinasti strmi makadamski cesti peljali proti jami, je Grega rekel: "Če bi mi kdaj kdo rekel, da je tukaj kakšna globoka jama, mu ne bi verjel." In res strme in zgubane Apuanske alpe ne dajejo vtisa, da bi lahko skri-

vale v sebi kakšno globoko jamo. Vendarle je jam v tej pokrajini zelo veliko.

Prav posebno sliko pa dajejo tem hribom kamnolomi, ki razgaljajo bele marmorje. Človek se večkrat čudi, kam vse so se spravili sekati ta kamen.

Z dobrimi priporočili od B. Steinberga smo dobili prenočišče pri Leviglianu tik pod hribom, kjer je vhod v jamo. Za 5.000 lir po glavi smo spali v apartmaju pri Mammi dei Speleologi. V apartmaju so bile tri ali štiri sobe in dovolj špampetov za celo jamarsko hordo. In poleg vsega še dve stranišči, svoj vhod in terasa. Kakšno udobje za smrdljive jamarje!

V jami smo ostali dva dni. Ogleдали smo si večino Corchie. Prišli smo skoraj do dna. Nekaj deset metrov pred koncem nas je ustavila voda. Zunaj je namreč vse dni deževalo in v jami sta reki Vianelo in Vidal počasi naraščali. Italijani so nam zaradi tega odsvetovali, da se podajamo predaleč po reki Vianello. Pri nas v gorskih jamah na tako reko še nismo naleteli, zato smo si jo še posebej želeli videti. Tudi sam kanjon reke Vianello je edinstven. Nastal je ob prelomni coni, ob kateri so prodrli tudi do Fighiera. Floris Vianella je zato raven kot bi ga potegnil z ravnilom. Čeprav je rov ozek do enega metra in visok 20 m, ne moremo reči, da je meander. Kanjon se začne s 15 metrskim slapom. Koliko vode pada tam dol se ne da oceniti. Tudi na dnu si pretoka ne moremo predstavljati. Voda namreč drvi v ozki strugi in se zato globine ne da določiti. Ne vem koliko časa smo stali pod slapom in ga hoteli slikati. Bučanje in udarjanje vode je tako močno, da smo si morali tuliti neposredno na ušesa, če smo si hoteli kaj povedati. Ta voda je nekaj pravega in človek ima občutek, da je ne more izključiti. Hvalabogu! Mislilim, da me redko katera stvar lahko tako prevzame kot tak prizor. Ko smo se pobrali nazaj v višje dele, smo bili sveže oprani od aerosola.

Bivakirali smo na suhi fini mivki ob razcepišču terh smeri. En rov vodi skozi Galerie Inglese proti spodnjemu vhodu Ingresso Basso. Drugi vodi skozi Galerie dei Stalattiti proti najstarejšemu vhodu Ingresso Vechio. Na tretjo

stran pa se loči brezno Pozo dela Gronda, ki pelje proti dnu -1210 m. Grondi sledi vrsta lepih brezen in kratkih meandrov, kjer ne naletimo na nobeno pasažo. Spremlja nas manjši potok, približno na polovici poti od bivaka do dna pa na letimo na reko Vidal. Le-ta priteče iz sifonskega jezera in to je ista voda kot Fiume Vianello, le da povezave za nas še ni. Od sifonskega jezera se dvignemo v prostorene fosilne galerije in si odpočijemo ušesa od šumenja vode. Potem se spet držimo reke in po vrsti kaskad pridemo do konca, kjer voda izginja v grušču.

Po približno 50 urah smo prišli vsi iz jame. Zunaj je bilo še kar naprej gnilo vreme. Na južnem horizontu sta se stikala morje in nebo tako, da meje med njima ni bilo videti. Zdelo se je kot, da so ladje visele v zraku pripete na oblake.

V dolini nas je čakal naš apartma in Pac nas je častil, ker je imel rojstni dan. Ker smo bili dobro razpoloženi se je nekdo spomnil, da bi šli gledat, kako sekajo kamne. No, ni nam bilo treba daleč hoditi. Iznajdlivi kamnoseki so iz kamnolomov napeljali jeklenice v dolino in so po posebnih koritih spravljali bloke v vasi. Da ne bi bilo treba blokov sekati na manjše kose, so v korita stresali karborund. V odvisnosti od granulacije karbida se je spreminjala velikost blokov prispelih v dolino. Zato tudi nismo nikjer srečali tovornjakov, ki bi prevažali bloke.

Da ne bi videli še kaj bolj zanimivega, smo šli raje spat. Naslednji dan smo si ogledali Piso, ogled Firenc pa nam je padel v vodo, zaradi okvare na kombiju.

Ko smo se poslavljali od Mamme dei Speleologi, smo rekli, da bomo še prišli. In Mamma je rekla, naj kar pridemo, ker nismo tako oglati kot so drugi!

GLOBINSKA LESTVICA JAM GLOBJIH OD 1000 m

- 1/ *Reseau Jean Bernard* 1535 m /41,-1494 m/
Francija, Haute-Savoie, Samoens
Chaine de la Couarra /massif du Folly-Criou/, 2300 m
- 2/ *Thoviliani /Shahta Snezhnaya/* ... 1470/17.1.1984/
SSSR, Gondaonta /Kavkaz/
Bol še-Kavkazkaja, 2300 m
- 3/ *Complex de la Pierre Saint-Martin* 1342 m
Francija, Španija, Pireneji
Arette, Larra, 1984 m
- 4/ *Sima de la Puertas de Illamina* 1338 m
Španija
- 5/ *Sistema Huautla* 1264 m
Mehika, Oaxaca
Huautla de Jimenez
- 6/ *Gouffre Berger* 1248 m
Francija, Isere, Engins
Vercors, 1460 m
- 7/ *Schwensystem* 1219 m
Avstrija,
- 8/ *Complesso Fighiera-Farolfi-Corchia* .. 1215 m
Italija, Toscana, Stazzema
Alpi Apuane /m. Corchia/
- 9/ *Sima del Trave* 1193 m
Španija
Picos de Europa
- 10/ *Batman Höhle* 1180 m
Avstrija, Ober Scheffau
Tennengebirge, Die Schwer, 1886 m

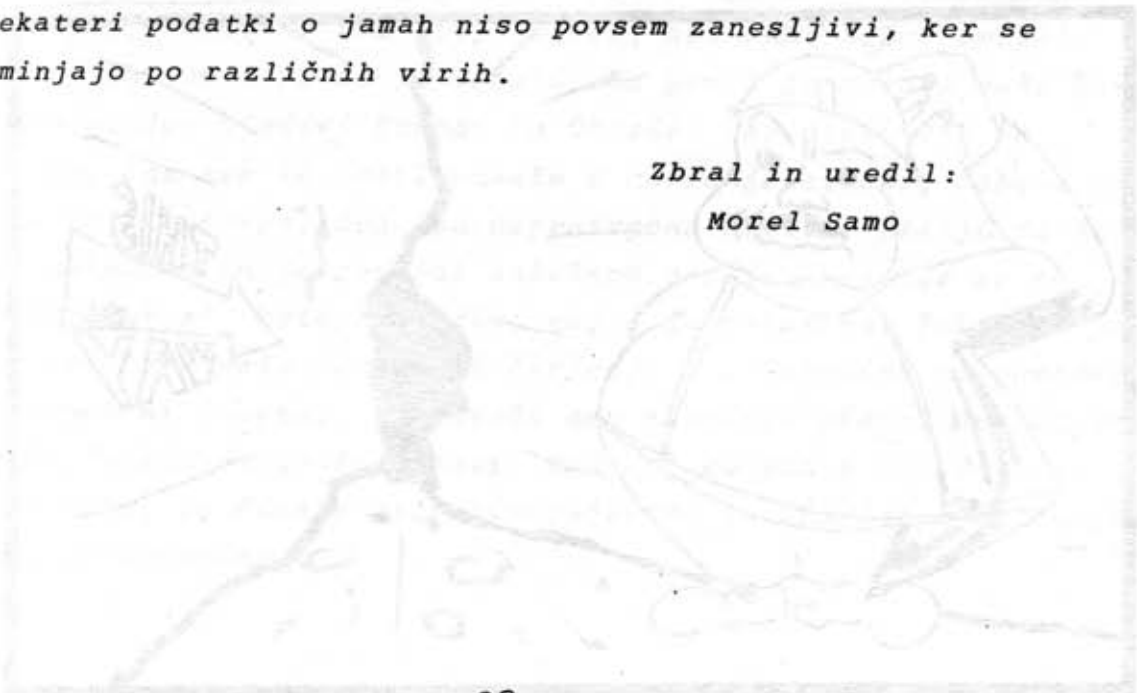
- 11/ Dachstein-Mammuthöhle 1180 m
 Avstrija, Oberösterreich, Obertraun
 Dachstein, 1462? m
- 12/ Jubiläumshaft 1173 m
 Avstrija
 Hoher Goll
- 13/ Sima 56 1169 m
 Španija
 Picos de Europa
- 14/ Sistem Badalona 1149 m
 Španija, Huesca
 Sierra de las Sucas /m.Escuain/, 2062 m
- 15/ Pozzu del Xitu 1148 m
 Španija
 Picos de Europa
- 16/ Schneeloch 1101 m
 Avstrija, Scheffau
 Tennengebirge, 1650 m
- 17/ Sima G.E.S.M. 1098 m
 Španija, Malaga
 Hoyos del Pilar /Sierra de las Nieves/ 1670 m
- 18/ Jagerbrunnentrog system 1061 m
 Avstrija
 Hagengebirge
- 19/ Gouffre Mirolde 1030 m
 Francija, Samoens
 Haute Savoie, Montagne de Criou, 1880 m

- 20/ Sistema Nita Nata 1026 m
 Mehika, Oaxaca
 Huautla de Jimenez
- 21/ Torca Uriello 1022 m
 Španija
 Picos de Europa
- 22/ Hochlechen-Grosshöhle 1022 m
 Avstrija, Oberösterreich
 Höllengebirge, 1520 m
- 23/ Reseau Felix Trombe-Henne Morte ... 1018 m
 Francija, Herran, Haute Garonne
 m.d Arbas, 1410 m
- 24/ Lamprehtschofen 1005 m
 Avstrija, Weissbach bei Lofer/Salzburg/
 Leoganger Steinbergen, 1520 m
- 25/ Houomo d Hyouernedo 1004 m
 Francija

Nekateri podatki o jamah niso povsem zanesljivi, ker se spreminjajo po različnih virih.

Zbral in uredil:
 Morel Samo

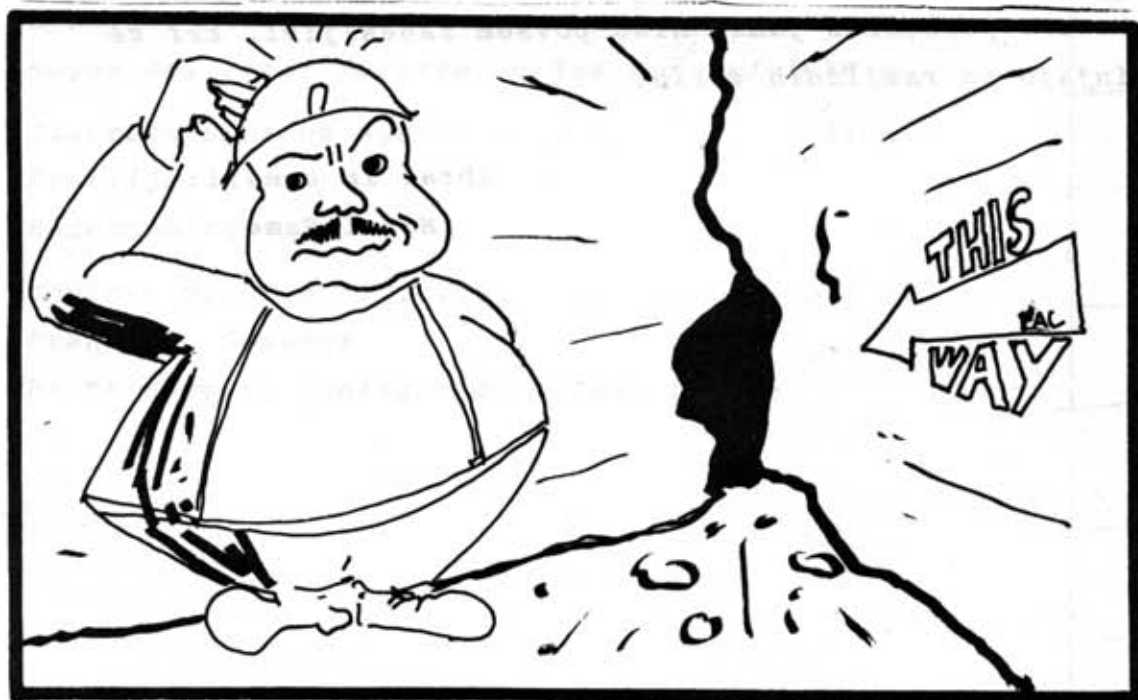
VELIKA KOZINSKA JAMA

Miha Praprotnik

Prvič smo se člani DZRJL odpravili v Veliko kozinsko jamo z namenom, da si jo ogledamo. Ogleda jame so se udeležili štiri člani, med njimi tudi novinec Čiro. Akcija je bila ena tistih lepih, klasičnih, zmerom redkejših akcij na matični Kras.

Z vlakom smo se pripeljali do Kozine, nato pa smo peš odšli do jame. Pred jamo smo se, kot po navadi, najprej podprli z obilno malico, potem pa smo se začeli spuščati v jamo. Za spust v vhodno brezno smo uporabljali vrveno tehniko. Medtem ko je Grega opremljal vhodno brezno, je imel Čiro kratek kurz vrvene tehnike na trimetrski skali zraven jame, kajti to je bilo njegovo prvo (in zadnje) brezno.

Po manjših zapletih smo se končno uspeli prebiti na "dno" jame. V končni dvorani smo med občudovanjem čokoladne sige opazili majhno odprtino, skozi katero je pihalo. Odprtine se nismo niti lotili, ker seboj nismo imeli primernega orodja. Obljubili pa smo, da se še vrnemo in jo razširimo.

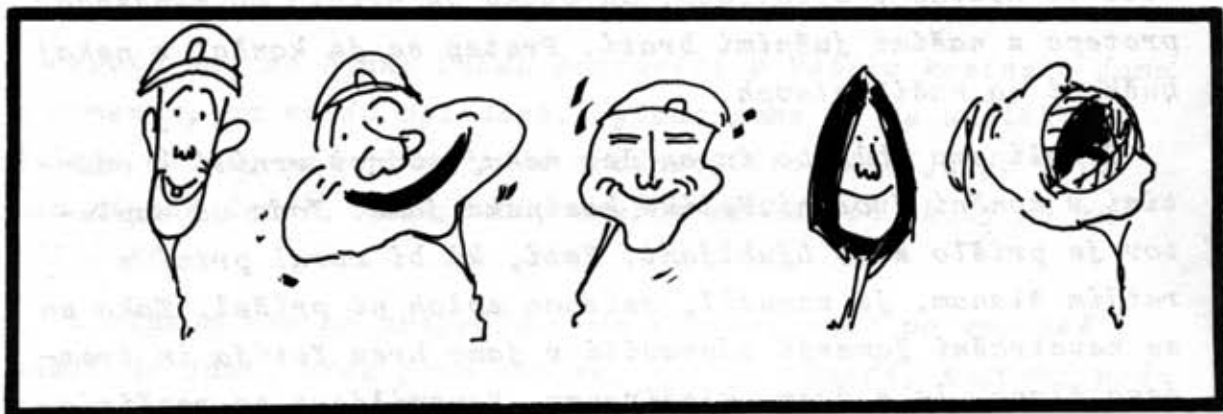

Srečno smo se vrnili iz jame, manj srečno pa smo se vrnili iz Kozine v Ljubljano. Na vlaku je prišlo do manjšega pretepa z našimi južnimi brati. Pretep se je končal z nekaj buškami na naših glavah.

Držali smo obljubo in se čez nekaj tednov vrnili k odprtini v končni dvorani. Velike kozinske jame. Toda do zapletov je prišlo že v Ljubljani. Yeti, ki bi moral priti s retjim članom, je zamudil, oziroma sploh ni prišel. Tako so se neustrašni jamarji odpravili v jamo brez Yetija in tretjega člana, le z dvema kladivcema. Neusmiljeno so razširjevali ožino in iz ožine naredili pasažo. Pasaža je bila prava pasaža in je skozi spustila le Patkota in Miši. Za pasažo je brezno, za breznom pa manjša dvoranica. Nekaj časa sta raziskovala nato pa ugotovila, da je spodaj strašen labirint iz prodornih blokov. S težavo sta se vrnila skozi pasažo in nato se je celotna ekipa vrnila v Ljubljano. Novo odkriti rovi pa so ostali neizmerjeni, zato smo zopet odšli v jamo, da jih izmerimo.

Zaradi velikosti nekaterih udeležencev smo s seboj vzeli nekaj dlet in dve kladivi. In oboje se je izkazalo za nepogrešljivo. Jaz, ki sem bolj droben, sem brez težav prišel skozi, ustavilo pa se je Čebeli. Na pomoč je moralo naše kopaško ordje: kladivi Stubai in Charlet ter dleti 125 in 250 mm. Jaz sem se lotil pasaže z notranje strani, Čebela in Tine pa z zunanje. Dva sta nepretrgoma širila, tretji pa je bil asistent in je podajal zaželeno orodje. Ves čas so se vrstili ukazi, katero kladivo naj poda asistent. Tako smo po eni uri že docela obvladali širjenje z določenimi pripomočki in uspeh ni izostal. Iz pasaže smo naredili simpatično odprtino in Čebela je prišel skozi. Medtem, ko sva s Čebelo merila nove dele, je Tine s stopetindvajsetko in Charletom še na fino obdelal odprtino.

Po opravljenem delu smo se srečni in zadovoljni počasi
vrnili domov.

MOJA PRVA JAMA

Jenkeins

je bila v Zaplani v Sončni luknji. V to jamo sem šel na
povabilo Bratranca.

Ko sva z bratranecem prišla na Zaplano, sva se najprej usta-
vila v gostilni na Zaplani, kjer je bil Bratranec zamenjen z
ostalimi jamarji: Judoto, Lilcom in drugimi. Potem smo šli v
Maretov vikend, tam smo prespali in v nedeljo dopoldan šli
v jamo.

Ko smo prišli pred jamo, je najprej sploh nisem videl,
šele potem, ko mi jo je pokazal Bratranec. Zatem smo zakuri-
li ogenj, se pogreli in šli v jamo. Prvo, kar me je prese-
netilo, je bilo to, da sem čelado, ki sem jo z eno roko pori-
val naprej, kojām stlačil skozi pasaže in sem mislil, da ne
bom mogel skozi pasažo, vendar sem se na koncu le prerinil
skozi do Lilota in Bratranca, ki sta šla pred mano.

Od vsega v tisti jami so mi bile všeč pasaže in tretji
član, kajti ravno na tisti akciji sta Lilo in Bratranec raz-
sula eno faparco. Nasploh je ta akcija naredila name velik
vtis, kajti drugače sedaj verjetno ne bi bil jamar. Zdi pa
se mi, da je to en zelo v redu šport, kajti v jamah se lahko
vidi še marsikaj drugega, kot se vidi v Postojnski jami.

OD S-19 DO 3S-19

Joerg Prestor

Sistematične raziskave na Kaninu so se žal končale pred približno desetimi leti. Člani, ki so tista leta raziskovali to področje, so nam zapustili nekaj debelih fasciklov zapisnikov in načrtov, na katerih je ostalo še precej vprašajev. Da so ti vprašaji mikavni za nas, je razumljivo, saj imajo Italijani na svoji strani tega ozemlja nekaj uglednih jam. Po drugi strani pa je Kanin ugoden zaradi izjemno pripravnega dostopa, saj je nanj napeljana žičnica in je človeku tako prihranjena zamudna in težavna pot na S področje, ki se nahaja 2000 m nad morjem. Seveda pa ima ta žičnica tudi dve svoji slabi strani. Prva je ta, da je kraj postal turistično razvit in s te strani neugoden za svobodno jamarstvo, še bolj neugodna pa je druga stran in sicer smučišče je narejeno ravno čez S-področje, tako da je precej jam zasutih v ostale pa radi padajo smučarji.

Med temi zasutimi brezni je bila tudi najperspektivnejša jama z imenom S-19. Brezno je bilo globoko 180 m in imelo je odprto nadaljevanje s konkretnim preprihom. Nam jamarjem je torej ostalo, da odkopljemo vhod, ki so ga žičničarji zadelali s pločevinastimi sodi in potem vse to prekrili z velikimi kupi skalovja in gruščča, ali pa, da poiščemo novo jamo, ki bi bila vsaj tako perspektivna kot S-19.

Najbolj se je za obnovitev raziskav na Kaninu zavzel Lilo in tako je organiziral prvo resnejšo akcijo za praznik 29. novembra 1983. Z upravo žičnice nismo našli pravega kontakta, zato je Lilo rekel: "Treba se je povezati z bazo", in to je tudi storil. Spoznali smo se z uslužbenci na žičnici in na D postaji in le-ti so nam omogočili, da smo v petih dneh te akcije prebivali v D postaji in se z žičnico vozili do jam.

Najprej smo se lotili iskanja, oziroma ponovnega odkrivanja S-19. Lego vhoda smo ugotavljali na podlagi fotograf-skih posnetkov in magnetnih anomalij, ki smo jih pričakovali zaradi obilice železa nabutanega v vhod. V mrzlem in

vetrovnem vremenu smo se potikali po plazečem se podoru in skušali zavohati zasuto luknjo. Z vsemi temi sredstvi smo naposled določili, da mora vhod ležati pod ogromno, skoraj dvo kubično skalo. Sposodili smo si dva železna droga, krampe in lopate ter se lotili dela, leden delž pa se nam je zajedal v obraze. Žičničarji, ki so nas gledali, so nas poskušali razumeti, mi pa smo se veselili, da bomo zvečer odšli v toplo sobo na D postaji in si privoščili malo zabave in gnojenja.

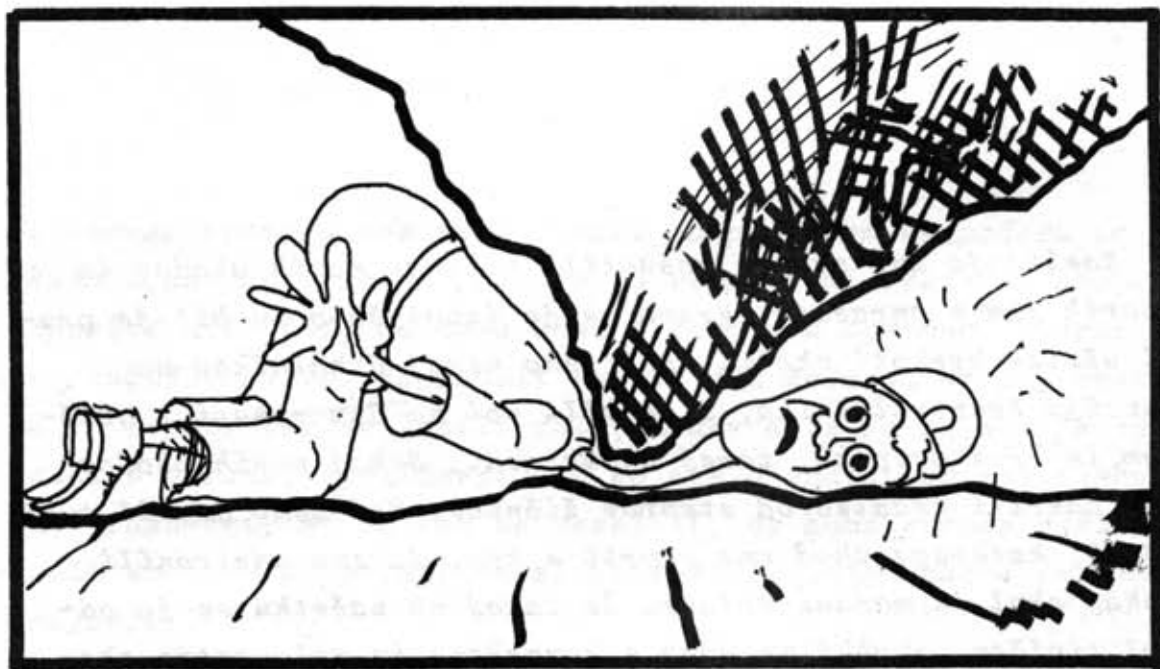
Na ta način smo zabili prve tri dni akcije. Zjutraj nas je navsezgodaj zbujal Anton s svojim tranzistorjem in kuhanjem kave. Bolj ko se je trudil, da bi čim tiše vstal, bolj je bila ta tišina hrupna in povzročala je precej nerganja. Sicer pa se Anton ni udeleževal kopanja, pač pa je obujal spomine na stare kaninske akcije, ko so člani vsak večer odšli v rifugio Gilberti na pivo za 30 lir in so se z oskrbnikom že dobro poznali. Ta nostalgija mu ni dala miru in tretji dan je z graničarji navezal tako pristne stike, da so ga kljub depozitu spustili čez mejo. Vendarle je imel tokrat smolo, saj se je prav kmalu vrnil, ker je bil rifugio zaprt in tudi nobene druge žive duše ni srečal tam.

Skalo, ki je bila v začetku do polovice pogreznjena v grušč, smo kar hitro odkopavali. Materiala ni bilo treba odmetavati, ker se je kar sam kotalil po strmem pobočju navzdol proti C postaji 50 m nižje. Ko smo skalo že skoraj povsem odkopali in nam jo je uspelo premakniti za 10 cm, smo se je nenadoma ustrašili. Bila je res velika in težka. Potem smo gledali skali in potem C postajo in C postaja je bila tako majhna. Previdno smo se odmaknili in nismo vedeli, kaj bi naredili, Lilo, ki je bil vodja, pa je že izginil. Tako je ostala skala tam kakor smo jo pustili, mi pa smo upali, da se do zime ne bo zvalila dol in povaljala C postaje.

Naslednje dni smo se posvetili iskanju novih vhodov in starih jam z vprašaji. Vreme se je izboljšalo in bil je pravi užitek brskati okoli. Našli smo nekaj dihalnikov na vznožju Prestreljenika, a so bili vsi na dnu zasuti z gruščem in brez prepriha, torej neobetavni. Nekaj novih vhodov smo odkrili nedaleč od stebrov žičnice. Med temi je bil tudi SS-19, katerega vhod smo odprli s tem, da smo odstranili nekaj skal iz majhne vrtače. Že takoj na začetku se je odprl tipičen gorski meander s kompaktno in zelo ostro skalo, na kateri smo si potem trgali obleke. Nismo prišli daleč po meandru, ko nas je že ustavila prva pasaža in potem še dve in kmalu smo morali odnehati.

V Ljubljano smo se vrnili s pobovičnim uspehom. S-19 ni uspelo odkopati, na D postaji so nam odpovedali nadaljnje gostoljubje, saj smo se počutili malo preveč domače, našli pa smo nekaj jam, ki so nam dale okusiti vonj po pravih jamah in zaradi katerih smo dobili veselje do nadaljnjih raziskav na Kaninu.

Lilo je potem organiziral še nekaj manjših akcij v Bovec. Pregledali smo Mačkove jame in Mišnico ter jih izmerili. V obeh jamah smo na račun Lilcove pasažne spretnosti prodrli malo naprej, vendar le nekaj metrov, na katerih se je Lilo precej opraskal glavo. Naše meritve se z manjšimi odstopanji skladajo s predhodnimi.

Tako je minila zima. Spomladi je Lilo izvedel še za eno neraziskano jamo blizu C postaje. Izkazalo se je, da je to tista jama, v katero je pred nekaj leti padel in se ubil en smučar. Ogledno akcijo v to jamo smo izvedli 13. maja 1984. Ker smo imeli bolj malo časa, sem se v jamo spustil sam, ostali pa so počakali zunaj.

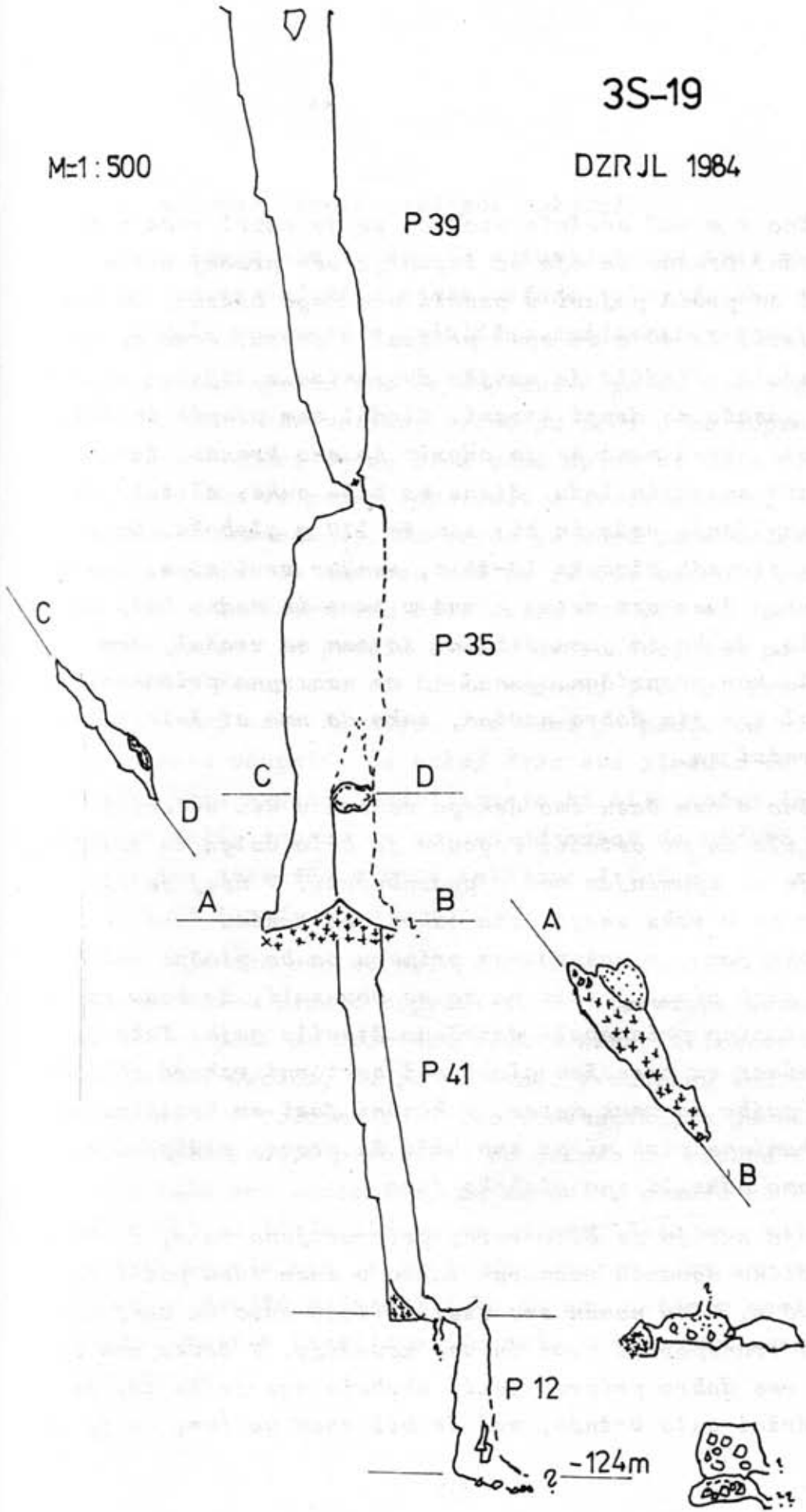
Vhod v jamo je špranjast širok do 1.5 m, dolg 8-9 m in na spodnji tretjini predeljen z naravnim mostičkom. Nahaja se zelo blizu smučarske proge, na zelo lepi ravni strminici, ki je zelo ugodna za smučanje. Okoli so napeljane zastavice v opozorilo smučarjem.

Prvih 39 m se je na severni položnejši strani držal sneg. Na tej globini se brezno zoži v lahko prehodno pasažo, kjer sem v strop zabil svedrovec. Za ožino se brezno spet špranjasto razširi na do 9 m in se tako s tlorisom v obliki osmice nadaljuje vse do globine 74 m, kjer pristanemo na sneženem stožcu. Do sem so prodrli reševalci, ko so šli iskat ponesrečenca. Če se tam spustimo v severni del brezna, pridemo do dveh kamric s kaminoma, od kateri se prvi malo više združi z breznom, drugi pa se razdeli na manjše luknje. Tla v kamricah so bila prekrita z razbitinami sveč in požleda, ki je še zdaj prekrival večino brezna. Vse je bilo videti kot pravi eisriesenwelt z nežno modro svetlobo.

3S-19

DZR JL 1984

M=1:500

Približno 7 m nad snežnim stožcem se je odprl vhod v še eno vzporedno brezno in tja se izgublja ves precej močan prepah, ki se prvič pojavi v pasaži vhodnega brezna. Od tam sem se spustil še 40 m in spet pristal v snegu. Jama se je še nadaljevala. Sledila je manjša dvoronica z lijakom na eni strani in pasažo na drugi strani. Sledil sem prepah in šel skozi pasažo. Pred mano se je odprlo še eno brezno. Tam ni bilo več nič snega in ledu. Stene so bile suhe, slišalo se je močno kapljanje vode in bil sem že 110 m globoko. Ocenil sem, da je stopnja globoka 10-15 m, vendar vrvi nismo imeli več. Še nekaj časa sem metal kamne v temo in vedno bolj se mi je zdelo, da bo ta jama šibala. Ko sem se vračal, sem bil v to že kar prepričan. Zunaj so me nestrpno pričakovali in prinesel sem jim dobre novice, tako da smo si želeli čimprej vrniti se.

Približno v tem času smo nekega večera v Riu sklenili pogodbo, Lilo in mi ostali. Pogodba je bila dolga in obsežna in se je ne spominjam več v podrobnosti. V njej je Lilo stavil, da bo v roku enega leta odkril na Kaninu tako in tako globoko jamo, v nasprotnem primeru pa bo plačal toliko in toliko gajb piva. Ostali pa so se obvezali, da bodo za določeno globino prispevali določeno število gajb. Tako je bila na primer za presežen globinski svetovni rekord obljubljena ena gajba na vsak meter. V končni fazi so količine narasle na kamione piva mi pa smo bili že precej podžgani s tem, da bomo odkrili eno globoko jamo.

Naslednja akcija je bila torej pripravljena tako, da bi ob kolikor toliko ugodnih razmerah lahko v enem šusu padli do globine 400 m. V ta namen smo vzeli Lilcov avto in vanj nabasali dve transportki vrvi in vso kovačijo. V Bovec smo se odpeljali res dobro pripravljeni, skrbelo nas je le to, če bo avto zdržal celo vožnjo, saj je bil znan po tem, da je iz

čudnih, nikomur znanih razlogov crkaval.

Vse do Bovca nam je uspelo pripeljati se brez problemov potem pa so se pojavile stare težave tako, da smo do B postaje uspeli prodreti v približno tridesetih etapah.

V jamarsko opremo smo se napravili že na D postaji. Smučarjev je bilo kar veliko, vreme pa spet prav zoprno, saj je padal leden dež in se brez očal sploh ni dalo gledati. Proti jami smo se potem odpeljali s trosedežnico, kjer smo se do kosti premrazili. Na srečo je vhod jame toliko nižje, da je tam padal že navaden dež in je bil vstop v jamo prijetnejši. Z Miškotom sva bila hitra na 110 m. Opremila sva novo brezno in prišla v novo dvoranico, tam pa se je zgodilo tisto, česar sva si lahko najmanj želela. Prepih je izginil v tri ozke špranje. Vse nama je padlo iz rok vendar nisva hotela obupati. Še nekaj časa sva plezala in lazila naokoli, brez uspeha. Nadaljevanje bi bilo možno le z rudarskimi deli, čeprav se za eno od pasaž da videti praznino. Pobrala sva vseh 400 m vrvi in slabe štiri ure po vstopu sva bila že zunaj.

Naslednji dan smo se celo dopoldne ukvarjali z avtom, vendar ga nismo uspeli popraviti. V prvi etapi nismo prišli niti do pol poti do Tolmina. Vsakih nekaj kilometrov smo morali pustiti hrošču, da je počival. Vendar mu kmalu niti to ni pomagalo. V Tolminu smo iskali mehanika, a ga nismo našli. Pot smo nadaljevali približno od ovinka do ovinka in nekje pri Godoviču smo ugotovili, da se bolje obnaša na desnih ovinkih kot na levih ali pa na ravnem. Zato smo začeli vijugati in uspelo nam je priti do Logatca. Tam smo mu privoščili en daljši počitek, tako da smo potem v naslednji etapi prispeli v Ljubljano. Za celo vožnjo smo porabili dobrih osem ur.

Kljub vsemu smo bili zadovoljni z akcijo, ki ni bila uspešna, bila pa je vsaj dobro pripravljena predvsem pa polna dobrih pričakovanj.

Zdaj se lahko odpravimo iskat spet novo perspektivno jamo, in upajmo, da bo to 4S-19 in ne morda 100S-19.

Če bi rad imel ali imela na svoji Fismi Pumpico /to je zračno tlačilnico/, jo lahko dobiš pri Pacu ali Gregorju.

ENERGETSKA KRIZA V JAMI GOVIC

Anton Praprotnik

Leta 1983 smo se odločili, da raziščemo možnosti prodiranja proti dnu Gamsove skozi Govic. Pozno v jeseni smo se v oblačnem nedeljskem jutru pripeljali do Zlatoroga. Tu se je plezalna in potapljaška oprema preselila iz avtomobilov na ramena in počasi smo napredovali preko velikih balvanov proti jami. Ko smo se srečno pretelovadili preko prečnice, smo razložili opremo pred vhodom v jamo in začeli delati načrte, da bi potop čim boljše uspel. Sklenjeno je bilo, da se potopim čim dlje kolikor bo pač možno glede na to, da smo imeli s seboj le eno mnobombolo. Rado bi razsvetljeval s podvodnim

žarometom vhod v sifon tako, da bi bil potop čim bolj varne.

Brez večjih težav smo prišli do sifona. Vhod je bil razmeroma ozek, voda pa zelo čista. Mileta smo dražili češ, ali se ne bo spet kaj pokvarilo. Kadar je bil namreč na morju z nami, je gotovo odpovedal kompresor ali pa ventil, čeprav se Mile tega predmeta sploh ni dotaknil. Vzdušje je bilo prijetno, fotografi so slikali in hitro sem bil pripravljen za potop. Tik pred potopom sem ugotovil, da je žarnica na čeladi že rahlo črna, vendar sem se tolažil, da bo že zdržala 20 min. Na roki sem imel rezervno rumeno podvodno baterijo, ki je brezhibno delala tako, da res ni bilo vzroka za strah.

Po vertikalnem spustu cca 12 m sem priplaval v dokaj velik prostor pokrit s skalnimi bloki in počasi sem napredoval v globino. Na 25 m globine sem začutil, da me nekaj vleče za plavut. Ko sem se sklonil in pogledal nazaj, sem videl, da se mi je varnostna vrstica zapletla okoli plavuti. Tedaj mi je ugasnila čelna luč in znašel sem se v nepredirni temi. Čisto mirno sem obstal in segel z levico proti desnici, kjer bi morala biti rezervna luč. Zagrabil sem v prazno. Zaklel sem, kar pa ni dosti pomagalo. Prvo na kar sem pomislil, je bilo: "Mar bom res guznil na tako trapast način v jami?" Kot da bi bil tudi pameten način.

Nato sem mirno razmislil (kako sem ohranil mirno kri, še sam ne vem), kako bi se rešil iz te godlje. Edina rešitev je bila vrstica. Ker sem že od prejšnjih potopov vedel, kako težko si je odmotati vrstico s plavutke, sem sklenil, da jo takoj za bobnom prerežem in se ob njej skušam prebiti na površino. Na moje veselje pa se je vrstica sama snela s plavutke in se potem na bobnu lepo navijala. Tudi drugi strah, da bi se zataknila pod kakšno skalo, se ni uresničil. Hitro sem priplaval do vertikalnega jaška, še nekaj zamahov in

IMAL V JAVNI

pomolil sem glavo na površino.

Tu me je oblila močna svetloba. Rado je prižgal žaromet. Še v vodi sem zbrani družčini opisal svojo nezgodo. Kom sem Radota vprašal, zakaj ni svetil, je odgovoril: "Šparal sem štrom!"

P.S.: Na diapozitivih doma sem tudi ugotovil, zakaj se je snela rezervna luč. Na roko sem dal veliko zanko, ne da bi jo zadrnil okoli zapestja.

PRVIČ V JAMI

Darinka Gudurić

Pravzaprav sem bila prvič v podzemlju že pri sedmih letih. Takrat smo živeli v Postojni in imeli eno veliko prednost; naša mati je namreč delala v notranjosti Postojnske jame, kar nam je omogočalo poljubno število izletov v jamo s sto procentnim popustom.

Enkratno letopo Postojnske jame, o kateri se toliko govori, imam v bolj medlem spominu, zato pa toliko bolj pomnim skupine gospodov in gospá, ki so bili za moj nos pretirano nadišavljeni. Njihova nenavadna obleka pa se je videla tudi skozi pelerine. Bluze in srajčke z dolgimi ovratniki so bile polne metuljčkov in rožic vpadljivih barv. "Prefinjeno" pobarvanih las gospá pa se ni dalo gledati dalj časa, ker so te kmalu zbolele oči. Seveda pa je imela vsaka od teh gospá v naročju svojo ljubljeno, malo živalico, ki jo je neumorno ljubkovala in jo vzpodbujala naj si ogleda ta in oni prečudoviti kapnik. Te žlahtne živalice pa so bili kužki pritlikavih pasem, oblečeni po zadnji modi.

Zanimiv je bil tudi postanek pri bazenčku s človeškimi ribicami. Normalno, ne zaradi ribic, ampak zaradi kovančkov, ki so se zalo lesketali na dnu vode. Če si v bazenček vrgel kak kovanček, se ti je bržčas izpolnila skrita želja. Pri vsem tem pa je najbolj interesanten sam način metanja dinarčkov v bazen, ki je pri vsakem posamezniku skoraj isti, identičen. V roke stisne kovanček ali pa dva, zamiži, malce pri- vzdigne glavo, se globoko zamisli kaj si pravzaprav želi nato pa zamaknjeno spusti kovance nezainteresiranim ribicam na glavo. Kasneje mi je mati povedala oz. zaupala, da je imelo to metanje kovancev tudi sekundarni pomen. Služili so namreč še za špricerčke, tamkajšnjim zaposlenim.

Nekoliko drugače pa gledam na podzemlje odkar sem prvič rinila v globoko, tiho, nerazsvetljeno in neobljudeno jamo, ki smo jo komaj našli. To je bilo marca 1984, šlo pa se je v Jamo pod Gavgami. Izkušenj nisem imela nobenih, pa tudi ne kakršnih koli predhodnih informacij ali vsaj predstave, ne o opremi ne o tehniki plezanja. Lahko pa sem opazovala sestro Branko, ki je iz jam prihajala domov vsa potolčena, polna prask in raztrganih hlač, kljub vsem tem nevšečnostim pa vsa nasmejana in dobrega razpoloženja. Enkrat sem jo vprašala kje je staknila te podpludbe, praske in ogromno luknjo na hlačah, pa mi je povedala, da na nekih lestvicah, kako in kdaj pa še sama ni vedela. Nič mi ni bilo jasno, zame so bile lestve pač lestve, nekaam jih prisloniš pa je. So velike in lesene, na takih, pa težko pridobiš praske in podpludbe, še bolj nemogoče je pa na njih strgati hlače. Pomislila sem: "Ali je mogoče, da je moja sestra tak štor?" Nekajkrat sem se ji pa še celo posmehovala: "Daj, daj, s tabo se pa že ne bom pogovarjala, saj še po lojtrah ne znaš plezati". Modro je molčala, le od časa do časa mi je ponudila naj grem kdaj z njo v kakšno jamo. Kot rečeno sem za vabo ugriznila marca 1984.

No, tako sam se znašla pred 40 - meterskim breznom in če sem še tako buljila vanj, nisem videla nič drugega kot malenkost svetlobe na dnu. "A sem noter bom morala?" To je bilo prvo kar mi je v tistem trenutku padlo na glavo. Po želodcu pa se mi je ustvarjal natanko tak občutek, kakršnega pomnim iz srednje šole pred šolsko nalogo. Ta občutek je pa kmalu minil in k temu je pripomoglo samo pripravljanje za spust v brezno. Spuščanje vrvi in lestvic v luknjo, polnjenje karbidovk, preoblačenje in natikanje čelad na glave, vse to me je spomnilo na stanje, ko ves nestrpen in lačen čakaš na kosilo, medtem ko iz loncev na štedilniku vsevprek diši. Podoben

občutek sem dobila tudi v filharmoniji, ko si glasbeniki pred začetkom koncerta uglašujejo svoje instrumente in te tako psihično pripravijo na poslušanje.

Vse je bilo nared in pričelo se je spuščanje. Pred menoj sta odpolzela Borut in Brana. Ko je prišla vrsta name, sem si na videz veselo požvižgovala, medtem sta me pa Joerg in Marko namontirala v sedež, mi dala nekaj napotkov in nasvetov in v trenutku sem se znašla na vrvi in že počasi drsela po vrvi navzdol. Najprej sem videla samo vrv, desonder in svoje roke, ki so nekaj šarile počez in povprek. Šele po nekaj metrih sem začela upoštevati zgoraj dane napotke. Ker mi je šlo dobro, sem se sprostita in začela zijati naokrog, ko tele v nova vrata. Buljila sem pa tako vneto, da mi je nekajkrat boleče priščipnilo prst. Vsakič sem prav potihem, a zato nič manj sočno zaklela. Zijati pa le nisem nehala. Pristanek je bil uspešen, zaključen na kolenih. Medtem ko smo čakali ostale, sem se spomnila na lestvice, tiste ki so Brani razstrgale hlače. Res so bile malce nenavadne. "Samo nekaj prečk probam preplezati, toliko da bom videla kako mi bo šlo od rok", sem si rekla, odnehala sem pa že po dveh prečkah, ker me je močno zavihnelo nazaj. Brana me je prav hinavsko opazovala in se režala na vsa usta - dočakala je svoj trenutek.

Ko smo se spodaj zbrali vsi, smo odstopicljali po, na srečo, suhi jami, kajti moja obleka je bila zelo borna, s poudarkom, na brezreliefnih škorenjcih, malo da ne salo-narjih.

Brez traparij pa seveda pri meni ne gre. Na nekem mestu sem se oprijela kapnika, ki mi je ostal v roki, Od tu naprej sem vsak kapnik, ki sem ga hotela uporabiti za oprimek, dvakrat preizkusila. V jami smo se pa večkrat ustavili, da

smo zapozirali Markovemu fotoaparatu, ki je obisk te jame ovekovečil.

Vse navdušenje pa mi je malco splahnelo, ko smo se vračali k tistim nesrečnim lestvicam. Gledala sem Boruta in Joerga, kako sta dirjala po lestvicah kot po stopničkah in, ko sem ju tako opazovala, sem vidno postajala vse manjša. "Darina, zdaj pa ti!" To sem zaslišala in zarobantila po lestvicah. Prvih nekaj prečk nisem vedela, kje imam glavo in kje noge, nato pa sem začela upoštevati enakomernost gibov. Neumnosti sem pa vseeno počela. Od časa do časa sem pogledala navzgor, da bi videla koliko imam še do vrha in tako sem v oči dobila obilo prahu in mahu, ki se je krušil od stene. Za nameček me je pa še Joerg med varovanjem tako vneto potegoval, da mi je parkrat z vrvjo odrgnil nos. Vseskozi me je pa obhajala ena misel: "Budala, mar bi ostala doma, zjutraj malo dalj poležala, počasi vstala, si skuhala kavico, si prižgala cigareto in ob kakšni prijetni glasbi, s knjigo v rokah, mirno preživela dan!"

Mimogrede, v jame še hodim.

IMPREGNIRANJE VRVI IMPREGNIRANJE VRVI

Tomaž Planina

Večji proizvajalci nudijo tudi take vrvi, ki so namenjene za uporabo v mokrem okolju in zato zelo malo navzemajo vodo/1/. Navadne vrvi navzamejo od 40 - 50% vode, navedene posebne vrvi/npr.: Edelrid-Dryline/pa le od 4 - 6%, pri čemer vsebujejo okrog ene šestine svoje teže posebne silikonske impregnacije/skupaj torej okrog 20%. Impregnirane vrvi so seveda precej dražje /Edelrid-Dryline za petino/. Vse navedeno velja za vrvi iz sintetičnih vlaken. Pri naravnih vlaknih pa je pomen impregnacije zaradi votle strukture vlaken še večji.

Z impregnacijo skušajo proizvajalci zmanjšati navzem vode in s tem otrdevanje vrvi, zmanjšati težo mokre vrvi in omogočiti, da se hitreje posuši. Za jamarje pa je pomembno, da impregnirana navzame tudi čim manj ilovice, ki vrv otrdi in dodatno obrablja njena vlakna/2/. Impregnacija naj zmanjša tudi trenje na površini vrvi in s tem tudi obrabo vrvi pri spuščanju z vrvnimi zavorami in prav tako trenje med samimi vlakni vrvi. Taka impregnacija tudi zmanjša otrdevanje vrvi pri preobremenitvah, posebno v vozlih.

Poskuse smo napravili s parafinom, ki smo ga raztaljenega raztopili v bencinu. Bencin kot topilo je poceni, lahko dostopen in ne škoduje vrvi/3/, je pa vnetljiv, na kar moramo paziti. Da bi preverili, koliko vpliva bencin na vrv, smo poskusno vrvico šest ur namakali v bencinu in nato merili pretržno trdnost na šestih vzorcih. Navedena trdnost je padla za 1.7%, kar pa je nebistveno /t : 0.658/.

Poskusno vrvico smo impregnirali v raztopinah, ki so vsebovale različno količino parafina in ugotavljali, koliko parafina je ostalo v vrvici. Posušene impregnirane vrvice smo pomočili v vodo, jih enako odcedili in določali prirast teže s tehtanjem. Rezultate podajamo v tabeli in diagramu. Pretržna trdnost vrvici ni upadla. Impregnirana vrvica z vsebnostjo parafina nad 10% je ostala po obremenitvi mehka in tudi vozli so se lažje razvezovali kot pri neimpregnirani vrvici.

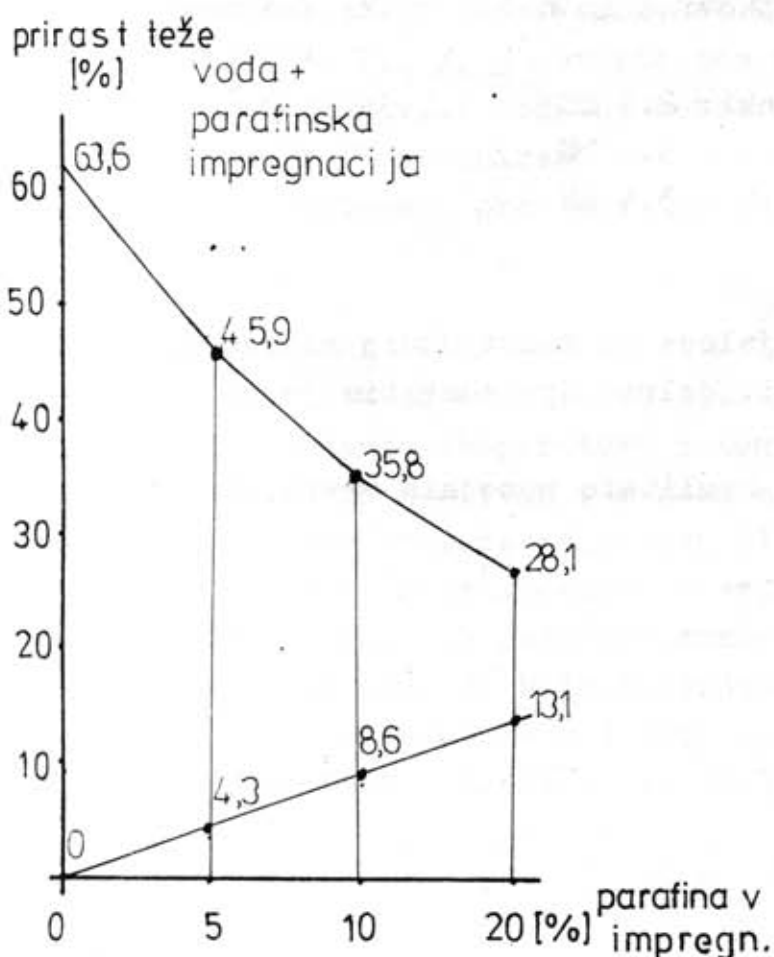
Jamarsko vrv Edelrid-Speleostatic 10 mm smo impregnirali v 10% raztopini parafina v bencinu in jo praktično uporabljali v jamah. Pri spuščanju z vrvno zavoro je vrv lažje tekla, vrvne prižeme so dobro prijemale in vrv je bila bolj gibka in primerna za vozlanje. Impregnirana vrv je pod vplivom vode postala manj trda kot neimpregnirana. Obrabe vrvi še nismo preizkusili.

Priporočamo impregnirati vrvi v 10 do 15% raztopini parafina v bencinu.

/1/ Edelrid: Seilkunde, Isny/Allgäu

/2/ Planina, Tomaž: Vpliv jamske ilovice na obrabo vrvi
Sedmi jugoslovanski speleološki kongres, Herceg
Novi - Titograd 1980

/3/ Carlovitz: Kunststofftabellen. Frankfurt 1963

IZKUŠNJE PRI PRESKUŠANJU VRVI

Tomaž Planina

Tehnična komisija je preizkusila več vrvi na trgalnem stroju s statično obremenitvijo. Vrvi so bile zvezane z mrtvim vozlom zavarovanim z navadnima vozloma.

Pretržna trdnost vrvi /1 kN : 102 kp/ :

Beal 11 mm, nova /14 jeder in plašč/

12.8 kN, 14.0 kN, 14.3 kN

Mamout 10 mm, nova /notranji plašč in plašč/

10.2 kN, 11.6 kN

Edelrid Speleostatic 10 mm, malo rabljena /13 jeder in plašč /

12.0 kN, 11.7 kN

Edelrid Speleostatic 10.5 mm, veliko rabljena /13 jed. in pl./

8.3 kN, 7.9 kN, 8.1 kN, 9.1 kN

Izrabljeni pomožni vrvici 8 mm/static/, ki je bila več let uporabljena kot popkovina in nožna zanka, smo izmerili pretržno trdnost:

bičev vozal na vponki: 2.8 kN

osmica: 3.3 kN

vrvica izven vozla: 3.4 kN

ZAKLJUČKI

Vrvi različnih proizvajalcev in konstrukcij so različno trdne kljub ugodni reklami. Edelrid Speleostatic je od preizkušenih vrvi najboljša.

Pozorni moramo biti na kvaliteto pomožnih vrvic, na katere se z zaupanjem obešamo!

DEBARSKE ATMOTERME

mag. JELKO URBANČIČ

UVOD

Pod Korabom v vasi Banjište izvira topla voda s temperaturo med 37 in 43 stopinj Celzija. Ima precej raztopljenega žveplovodika in raznih drugih mineralnih snovi. Pravijo, da je ta voda zdravilna, zato so že Turki zgradili prvo termalno zdravilišče. Nad tem izviro se teren strmo dviga in na višini 200 do 450 m nad izviro je bilo najdenih precej dihalnikov, iz katerih piha topel vlažen zrak. V hladnem vremenu se to opazi tudi iz doline, z razdalje nekaj kilometrov kot velik dimni oblak.

V študiji Verbovšek & al. so bili vsi ti objekti opisani, izmerjena temperatura in opravljena analiza zraka, ki izhaja iz njih. Ugotovljeno je bilo, da je sestava zraka v njih identična sestavi zunanjega zraka. V letu 1984 smo v marcu in avgustu opravili študiji/Verbovšek & al. 1984 I., Verbovšek & al. 1984 II. /, v katerih smo izmerili profile teh objektov in opravili dodatne meteorološke meritve. Napravljene so bile kontinuirane meritve temperature in vlage v objektih ter hitrosti pretokov izhajajočega zraka.

MERITVE TEMPERATURE

Temperature v jamah so od 25.4 do 33.2 stopinj Celzija. Kontinuirana merjenja temperature z registrirnimi instrumenti so že v prvih meritvah v mesecu marcu nakazala, da dnevno gibanje temperature ne vpliva na spremembe temperature izhajajočega zraka. Meritve v avgustu pa so pokazale, da je temperatura izhajajočega zraka prektično konstantna skozi vse leto, saj je bila izmerjena najvišja sprememba temperature v dihalnikih 0.3 stopinje C, pri čemer je bila zunanja temperatura različna za 18.7 stopinj C.

RELATIVNA VLAGA

Pri vseh meritvah v vseh dihalnikih je bila izmerjena relativna vlaga 100%.

MERITVE HITROSTI IZHAJAJOČEGA ZRAKA

Te hitrosti so bile od dihalnika do dihalnika različne. Nekatere so bile celo manjše od praga občutljivosti instrumenta /0.5 m/s /, največje pa so bile v dihalniku št. 9 in so v marcu znašale 13 m/s. V manjši luknji v okolici tega dihalnika pa je bila izmerjena celo hitrost 19 m/s /to je malo manj kot 70 km/h /.

V avgustu so bile izmerjene precej nižje hitrosti izhajajočega zraka, kar je bilo pričakovano, saj se je zaradi višje zunanje temperature, precej zmanjšala temperaturna razlika med notranjostjo in zunanostjo dihalnika, kar je povzročilo manjši gradient pritiska in s tem manjši pretok zraka v sistemu.

MERITEV NADTLAKA PRI ZAPRTJU DIHALNIKA

Dihalnik št. 9, kjer so bile izmerjene najvišje temperature, smo za kratek čas zaprli in izmerili porast pritiska, ki se je pri tem pojavil v dihalniku. Izmejeno je bilo 13 mb porasta pritiska.

PRETOK ZRAKA IN EMISIJA ENERGIJE SKOZI DIHALNIKE

Največji pretoki prav tako pa tudi največje emisije toplote in latentne toplote v ozračje so bile izmerjene v dihalniku št. 9. Pretok zraka je znašal 2.3 m³/s pri zunanji temperaturi -2.4 stopinj C. Emisija zaznavne toplote je tako znašala 92 kW, emisija latentne toplote pa še 198 kW, kar znaša skupno 290 kW. Skupna emisija energije vseh dihalnikov pa je ocenjena na preko 1 MW.

BIOKLIMATSKA EKVIVALENTNA TEMPERATURA

Klima v teh dihalnikih za življenje ni ravno ugodna. Ne

toliko zaradi visoke temperature v njih, ampak predvsem zaradi spremljajoče nasičene vlage. Za proučevanje termalnega ugodja živih bitij definiramo poseben indeks, imenovan bioklimatska ekvivalentna temperatura /BET/ :

$$BET = T + c x e$$

kjer je T temperatura, c predpisana konstanta in e pritisk vodne pare v zraku. Kadar ima ta indeks vrtdnost pod 50 stopinj, so pogoji primerni za fizično delo, pri BET preko 70 C pa, ne glede na fizično aktivnost, pogoji niso primerni za bivanje človeka in je daljše zadrževanje v takih pogojih škodljivo za zdravje. Kljub temu, da so bili zunanji pogoji za delo precej ugodni, saj se je BET gibala med 35 in 40 C, je BET v dihalnikih presegala celo 100 C. Za primerjavo z našimi jamami naj navedem, da se v njih BET giblje običajno med 20 in 30 C.

Zaključek

Meteorološke meritve so nam dale nekaj novih informacij o teh edinstvenih kraških pojavih. Zanimivo je predvsem, da je bila z meritvami dokazana stabilnost temperature zraka v dihalnikih. Pri tako velikih emisijah energije in tako velikih emisijah zraka to pomeni, da gre za sisteme ogromnih kapacitet. Narejenih je bilo tudi več meteoroloških modelov s katerimi popisujemo ta pojav. Ocenjujemo, da so dihalniki vrhni del kraškega sistema, ki poteka izrazito v vertikalni smeri. V spodnjem delu pričakujemo termalno vodo, katere temperaturo ocenjujemo na preko 60 stopinj Celzija. Zunanji zrak vstopa v sistem skozi kredne sedimente in izhaja skozi proučevane dihalnike.

LITERATURA

- Verbovšek & al. 1982: Izveštaj o speleološkem istraživanju ma področja termalnog izvora kod Banjišta/Debar/GZL
- Verbovšek & al. 1984: Izveštaj o meteorološkim merenjima na karstnim objektima iznad Banjišta/Debarsko/, GZL
- Verbovšek & al. 1984: Izveštaj o meteorološkim merenjima na karstnim objektima iznad Banjišta II. faza, GZL

ČRPALNI POSKUS V ŠOLNOVEM

BREZNU

Marko Paternu

Če bi bili jamarji uporabni le za raziskovanje jam, bi jamarstvu pri nas trda predla, saj bi večini klubov denarna podpora, ki so jo letno deležni, zadostovala za plačilo elektrike, pa še to le, če bi luč prižigali vsak drugi teden. Zato se moramo včasih lotiti poslov, ki z jamarstvom ponavadi nimajo nobene zveze. Le redko se zgodi, kot se nam je to pri Šolnovem breznu, da nam sekira pade v med in lahko združimo prijetno s koristnim.

Jeseni leta 1984 smo od ene naših delovnih organizacij dobili nalogo, da izvedemo v Šolnovem breznu pri Kočevju črpalni preizkus. Z Gregcem sva se že nekaj dni prej spustila na dno tega nekaj čez 100 m globokega stopnjastega brezna. Pričakovala sva tipično ogabno dolenjsko jamo, z veliko blata, umazanije in ostarele sige. Presenetila pa so naju čudovita brezna s kapniki pisanih oblik in velikosti, očarljivi sigasti slapovi in zavese, množica ponvic in na koncu edinstveno čudo - ogromno jezero, široko do 15 m, dolgo okoli 30 m in globoko do 3 m. Njegovo dno je iz sige in domnevali smo, da višina vode narašča in pada v skladu z zunanjim padavinskim režimom, seveda z velikim časovnim zaostankom.

Nekaj dni pozneje se nama je pridružil še Jorg. Hoteli smo potrditi domneve, da gre le za ujeto vodo. Iz jezera smo v približno 25 m nižje ležeče stransko brezno napeljali natego, ki jo je predstavljala 8 m dolga pregibna plastična cev s premerom okoli 10 cm. Najtežje je bilo natego aktivirati, saj smo jo morali najprej napolniti z vodo in jo potem na pravičen način prenesti do stranskega brezna. Padanje gladine smo odčitavali na vrVICI z utežjo. Občasno smo merili tudi pretok skozi cev. Po nekaj urah meritev smo iz dobljenih podatkov izračunali, za koliko se bo v naslednjih urah, ko nas ne bo v jami, znižala gladina. Nato smo se okoli 11 ure zvečer dvignili na površje in se naslednji dan okoli poldne spet vrnili v jamo. Znižanje gladine se je ujemalo s tem, kar smo predvideli. Ustavili smo natego in pričeli z merjenjem dviga. Po 3 urah se gladina ni dvignila niti za milimeter in tako smo se prepričali, da gre zgolj za ujeto vodo. Iz podatkov smo lahko izračunali tudi površino jezera in približno ocenili njegov volumen.

Zaključki: - bilo je fino

- ferejnu smo vbrigzali malo "FRIT, FRIT-ov" (uhhhhhhh- bil je zadnji čas!)
- z znižanjem smo jezero prilagodili tudi neplavalcem
- jezerske vode je za željeni dodatni vaški vodovod premalo in še ta je po analizah živa gnojnica, tako da jo bodo še nekaj časa pili le packi jamarji
- kočevskim komunalcem predlagamo naslednji obojestranski težek biznis: Vodo iz vodovoda, ki je že speljan točno nad jamo (in nad njo baje močno pušča) naj komunalni pobje speljejo najprej v naše jezero, od tam pa jo črpajo v vas. Člani DZRJL se proti plačilu obvežemo, da bomo redno in pošteno merili, koliko vode bo v jezero priteklo in iz njega po črpalkah odteklo in hkrati pazili, da ne bi kdo od vaščanov na lastno pest in v rabo privatno, odnašal vodo potratno!

KAKO SMO KUPOVALI KOMBI

TOTO

Že pred davnimi leti smo razbili naš kombi, sicer nič krivi, v prometni nesreči. Nato smo poskušali s Škodo, ki pa zaradi ugodne ceni ni naredila dosti kilometrov. Uspelo nam je zaslužiti nekaj denarja in začeli smo cediti sline za drugim prevoznim sredstvom. Izbirali smo z malo denarja med IMV in VW.

Najprej se nam je ponudila fantastična prilika za IMV. Mehanik je bil ob prvem sestanku zelo prijazen in obljubil je skoraj Rolls-Royce. Z obljubami je delal namreč uslugo tudi mojemu prijatelju lovcu, ki nas je pripeljal k njemu. Pri drugem sestanku pa je bil mož zelo redkobeseden; lepo nas je pustil čakati debelo uro nato pa razložil, da ima obilo važnih poslov in da mu naš kombi "dol visi".

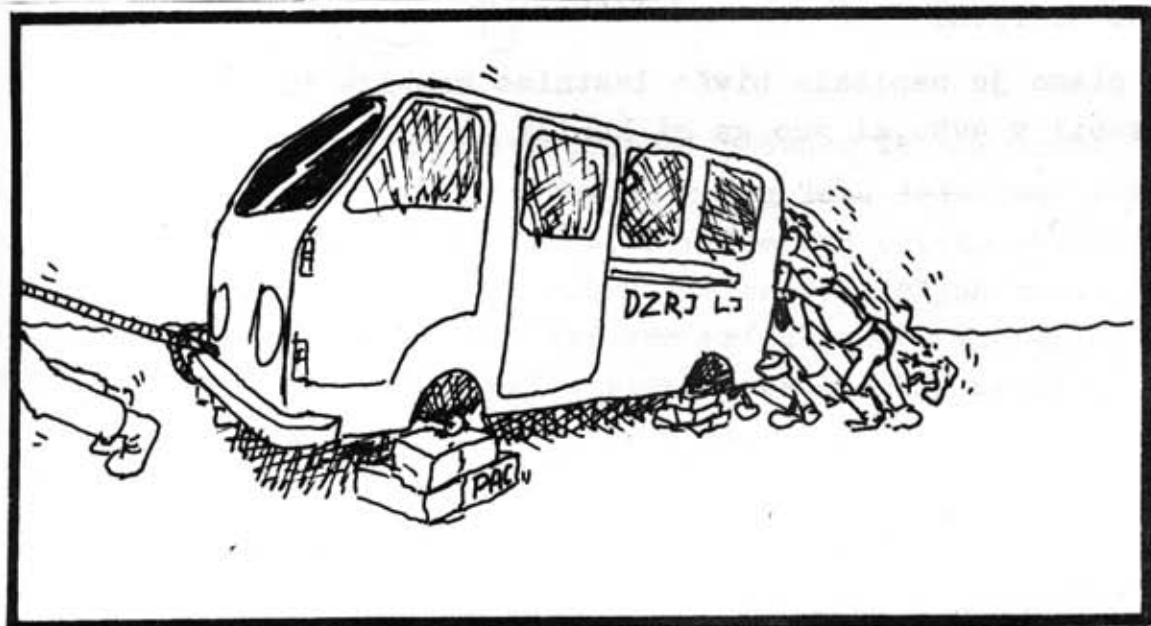
Z vso silo smo se oprijeli druge šanse: VW. Tudi tu je bil prvi kontakt z mehaniki. Najprej obljube potem nekaj neznano zakaj zamujenih priložnosti. Nato smo sami začeli brskati po oglasih in hoditi na avtomobilski sejem. Oglasi so bili bor-ni, sejem pa živ, da je bilo kaj. V morju stare in nekaj nove pločevine so stali na robu lepo razvrščeni kombiji. Nekateri so se bleščali, drugi so kazali rjasta rebra in podvozje. Po-časi nam je bilo jasno, da bomo tudi tu bolj uživali v jugo-slovanski folklori, kot nekaj kupili. Motorji kombijev so bi-li neodrejeno stari, čeprav so se zunaj svetili od olja, so bili vsi brez izjeme sposobni kot formula 1 in na cesti bi z lahkoto zmagal na ralliju. Pločevina, čeprav rjasta, sploh ni bila načeta in bi mirno zdržala vsaj še deset let. Ob vseh teh prepričevanjih prodajalcev smo zaradi varnosti, da ne bi začeli ugotavljati, kdo je nor, vedno hodili v dvoje na sejem.

Nekoč smo dobili po oglasu naslov prodajalca VW kombija. Nenapovedani smo se oglasili pri njemu. Mož je veselo s ključki in izvijači šaril po drobovju kombija, ki se je od zunaj svetil kot ... To mi je bilo sumljivo in smo prodajalcu rekli naj pelje nekaj metrov sem ter tja. Z Joergom sva opazila, da desno sprednje kolo opleta kot za stavo. Kljub temu nama je prodajalec sveto zagotavljal, da so to le plašči. Mehanik na servisu pa se je ob pogledu na prednjo premo prijel samo za glavo.

Končno smo le staknili vozilo nam dostopno vsaj po ceni. Lastnica se je kar zgrozila, ko smo ji povedali, da bodo na lepo tapeciranih sedežih sedaj sedele jamarske riti.

Naivno smo mislili, da bomo z nekaj milijoni iz starega naredili novega. Nekaj časa smo kombi vozili na servis, vendar vse "zajle" in lučke še vedno ne delajo. Pri sumljivih poslovnih partnerjih imamo že obljubljenih nekaj delov, vendar upam, da nas bo počasi srečala pamet. Kajti nihče ne pozna mlina, v katerega bi metal stare avtomobile, ven bi pa prihajali novi.

Mene kot glavnega kupca še niso prebutali in počasi si zopet drznem priti na sestanke.

O Č I !

Da boš lahko malo glihal ti povem, da ima avto
spredaj - MICHEELINKE /res so zmučane

toda so miselinke!

/1 stane 2.5 milijona/

toda še grejo sigurno 100.000 km

zadaj nalite Michelinke/1 milijon ena/

2 zimski gumi 8.000 ? ena

Novi ležaji zadaj -

Nove bremze zadaj -

Nov Auspuh -

)

pintar 4 milijone

Nova tapeciranja - 6 milijonov

Prednje obloge ATE sajbenbrense nove !

Je nemška izvedba luxus kombi.

Na strehi je nova dihtunga za 700 ASCH

le zajla je crknila

Ne dela le cagar za gorivo

Za filter za olje je treba le nove dihtunge

Cena je tvoja od 42 - 40

Kupili ga bodo jamarji

jamarsko društvo

SRečno

Post scriptum

To pismo je napisala bivša lastnica kombija in oči ga je
pozabil v avtu, ki smo ga mi kupili

Črpanje vode iz sifona v Blatnem rovu Zelških jam

JD RAKEK

Zaradi izrednega prepaha, ki je v končnem delu Blatnega rova, smo se odločili za črpanje vode iz sifona. Po večletnem neuspešnem kopanju in miniranju več društev in organizacij v bližnjem podoru smo želeli priti dalje skozi sifon, katerega so že prej potapljači skušali preplaviti vendar so se ustavili zaradi ožin. Sifona se ne da izprazniti z natega, zato smo na dveh akcijah skušali izčrpati vodo vodo z motorno črpalko. Prvič smo črpali z eno samo črpalko TOMOS UMO, drugič z dvema črpalkama tako, da smo skupaj izčrpali 480 m³ vode in je nivo padel za 235 cm, ne da bi se voda po črpanju dvignila na prejšnji nivo. Ta sifon je očitno jet in skozi njega tečejo le visoke vode medtem, ko nizke tečejo drugje.

Ravno tako smo poizkušali brizgati vodo v bližni blatni podor, kjer je pričel material po dvesto litrih vode vidno polzeti navzdol.

Za lažji transport materiala smo tudi izdelali drčo iz krajnikov p.d. mušlarjev, po katerih smo okopani material s lahkoto spravili na ustrezno mesto, kjer nas ni oviral.

RADON

Čeprav bi morali po prvotni pogodbi pobrati že vse vzorce zraka za Inštitut Jožef Štefan do konca leta 1984, smo jih vse do sedaj uspeli pobrati le 23. Pri tem smo veliko akcijo izvedli samo z namenom, da bi pobrali vzorce, a kljub temu se stvari počasneje razvijajo kot smo pričakovali. Vse kaže, da bomo uspeli izpolniti število vzorcev šele nekje proti koncu tega leta, saj se že bliža poletje.

Doslej smo vzorce pobrali v naslednjih jamah:

<i>Jama Kostnica</i>	<i>Lipiško brezno</i>	<i>Brezno na Milah</i>
<i>Predvratnica</i>	<i>Gorjanska jama</i>	<i>Osoletova jama</i>
<i>Jama Malinca</i>	<i>Najdena jama</i>	<i>BPGG</i>
<i>Grudnov brezen</i>	<i>Jama pod Pečino</i>	<i>Mačkovca</i>
<i>Jama pri sv. treh kraljih</i>	<i>Ivačičeva jama</i>	<i>Zelške jame</i>
<i>Zateglovka</i>	<i>Šolnov brezen</i>	<i>Jama na Prevali II</i>
<i>Vilenica</i>	<i>Jama v partu pri ogradi</i>	<i>Grda jama</i>
<i>Čebulca jama</i>	<i>Jama na Milah</i>	

V začetku aprila smo sodelovali pri snemanju mladinske oddaje Periskop Radio-televizija Ljubljana. Naslov oddaje je bil Jama, jamarstvo, jamarji. Snemanje je trajalo štiri dni. En dan na ferajnu, dva dni v jami Pekel in en dan v studiu. Oddaja je namenjena otrokom od deset do 15 let. Režiral jo je Franci Arko, urednica pa je Tatjana Trtnik. Pri snemanju v jami Pekel smo napeljali vrv čez 10 m visoko steno pred vhodom. Po njej so potem žimarili tehniki, kameron, urednica, urednik uredništva, režiser, ki je vzel na pot dve cigareti in 16 letna Majda, igralka v Periskopu.

V čast 75 letnice društva smo imeli v mali dvorani v Cankarjevem domu prikaz diapozitivov in Radovega filma Neizhojene poti. Zanimanje je bilo nad pričakovanji tako, da smo predstavo ponovili. Največ zaslug za izvedbo predstave sta imela Marina Brancelj, ki je organizirala tudi tiskovno konferenco o našem društvu in Peter Skoberne, ki

je zbral približno 200 diapozitivov, svojih in od ostalih članov. Projekcija je bila še posebej privlačna zaradi stereo tehnike projekiranja diapozitivov in dobrega izbora glasbe.

Kmalu po tej predstavitvi društva smo sodelovali v treh oddajah na radiu: enkrat na radiu Glas LJubljanec, enkrat na nočnem prvem programu in enkrat na drugem programu v oddaji Zavrtite, uganite. Poleg tega pa še na petkovem televizijskem Obzorniku.

Po vsem tem nam zdaj ostane, da te informacije, ki smo jih poslali v javnost, zabelimo s kakšnim konkretnim novim odkritjem do konca leta in organizacijo jamarske šole.

Klasične trikotne maillon rapide (delte) so že prenehali izdelovati. Zamenjale so jih hitre rinke ovalne oblike. Le-te so bolj praktične, ker se da v njih vpeti več stvari, ne da bi se pri obremenitvi stiskale med sabo, matico imajo na spodnji strani in zaradi svoje oblike ostanejo na pasu vedno v istem položaju. Vponke so jeklene ali aluminijaste.

F. Petzl je zopet izdelal novo varianto čelne razsvetljave. Le-ta je opremljena s parabolo, piezoelektrični prižigač je nameščen s strani, električna svetilka pa je zelo zmanjšana in je narejena po zoom sistemu. Zdaj je ta razsvetljava še prototip, zato niso znane njene delovne lastnosti. V prodaji bo jeseni.

Steinberg je pripravil novost v reševalni tehniki. Napravil je nekakšen rešilni jopič, ki je namenjen za lažje poškodovane ponesrečence in za tovariško pomoč. Jopič je narejen kot udoben plezalni sedež, pri čemer je opremljen s številnimi gurtnami in ročaji. Ponesrečenca lahko tako ugodno oprtamo na rame kot rukzak ali pa ga nese več jamarjev v vseh možnih položajih. Poleg tega deluje jopič tudi kot toplotna izolacija, saj je solidno podložen. Jopič je bil že predstavljen v tujini med reševalno opremo, ni pa se še pojavil na tržišču.

Steinberg je začel izdelovati tudi nove polprepustne pajace.

Da so Jamarske novice v Delu tako nezanimive, oziroma, da ni boljših prispevkov, ni kriva samo lenoba članov, ki se jim ne da pisati, ampak predvsem dejstvo, da še niti en članek ni izšel tak kot ga je napisal avtor. Tu ne gre za spreminjanje kakšnih slovničnih napak ali nerodnega izražanja ali skrajševanja morda predolгих članov. Spisi so bili velikokrat nerazumljivo spremenjeni in so se v njih pojavile neumnosti, ki bi lahko konec koncev komu tudi škodovale, da ne govorimo o tem, kako se pri tem izgubi ves pomen informacije. Napačne informacije prav nikomur ne koristijo.

Seveda se ne ve ali so za to krivi tiskarski škratje, cenzura ali urednik, ki ne zna spoštovati vira informacij in krši novinarsko etiko.

V februarju smo tako kot lani zopet organizirali ekskurzijo v Križno jamo za študente geologije. Udeležba je bila solidna, saj nas je bilo v jami kar 24. Letos smo priskrbeli

dovolj čolnov, da ni bilo treba prevažati posebej ljudi čez jezera tako kot lansko leto, ampak smo se lahko vsi hkrati vozili. Ko smo prišli do Kalvarije, smo peljali ven tiste, ki so vmes že brodomili, ostali pa so šli še do Kristalne gore. Prespali smo pri Lojzu, ki se mu za to zahvaljujemo, saj bi drugače težko izvedli ta izlet. Prav tako se zahvaljujemo Inštitutu in jamarjem iz Rakeka, ki so nam pomagali pri izvedbi ekskurzije. Z malo več ustrezne opreme bi lahko v mrtvi sezoni pripravili več takih ogledov za različne skupine s strokovnimi ali zgolj turističnimi zahtevami.

Leon Drame-Šutko je za navadne čurke izumil poseben A zapisnik, ki obsega le dve strani, oziroma en list A4. Na prvi strani so običajni splošni podatki, na drugi strani pa je milimeterski papir A5, kamor narišemo čurko, in še prostor za opis. Tak zapisnik je dobrodošel predvsem zaradi zmanjšanja količine papirja in omogoča popolno dokumentacijo že na terenu, tako da s čurkami opravimo po hitrem postopku. Zdaj je ta zapisnik še prototip.

Leta 1982 so na IZRK začeli delati svojo banko podatkov z računalnikom DEC-10 na RCU E. Kardelj v Ljubljani. Vnašanje podatkov iz jamskega katastra, ki zajema po ocenah 35000 strani, in iz knjižnice s preko 20.000 enotami, je zamudno delo, zato bo trajalo še eno do dve leti. Pri tem uporabljajo Jakopinov programski sistem IBIS, to je sistem za obdelavo zbirke s podatki močno spremenljivih dolžin. IBIS je sestavljen iz

298 modulov, od katerih sta dva pisana v strojnem jeziku DEC-10, ostali pa v programskem jeziku STRUCTURAN.

Glavna prednost računalniške banke podatkov je hitra obdelava, s čimer se bo ta kapital podatkov lažje obračal in se bo dalo iz njega izvleči stvari, ki so pri ročni obdelavi več ali manj nemogoče. Pri tem se lahko sproti neurejeno vnašajo najrazličnejši podatki iz različnih virov ter tako kvantiteta prehaja v kvaliteto.

Jamski kataster je trenutno sestavljen iz splošnih podatkov o jamah in iz podatkov o obiskih jam. Splošni podatki so številka jame VG številka, ime jame, sinonimi. Ker je številka jame pri tem edini enoličen podatek, je tudi kataster na IZRK urejen po številkah.

M-16

GREGOR PINTAR

Leta 1983 se je ponovno "odprlo" tudi tolminskim jamarjem. Nova jama M-16 se je po nekaj začetnih težavah izkazala kot izredno obetavna, saj je bila že po nekaj spustih po zaslugi Andreja Rutarja in Zorana Lesjaka globoka -390 m.

Na povabilo Tolmincev sva se zadnje akcije udeležila tudi midva z Marino. Sestavili smo dve ekipi. Opisal pa bom le delo v "stranskih" suhih delih.

Serija brezen, katerih globina se veča od stopnje do stopnje, nas je pripeljala na rob novega brezna. Spustili smo se še po tej novi 45 m vertikalni in se znašli na podoru (-418 m). Tudi po natančnem pregledu nismo našli nadaljevanja. Preostalo nam je le še, da prodremo globlje skozi podor. Po približno polurnem odmetavanju blokov smo se lahko splazili v podor, ki je ustvarjal prav grozljivo vzdušje, saj so nekateri blogi vztrajali v svojih položajih bolj po naključju, kot po fizikalnih načelih. Končno pa nam je uspelo najti tudi obetavno luknjico iz katere je bilo čutiti prepih. Z

golimi rokami smo uspeli le malo razbiti in odložili smo se za povratek. Vzpon na površje pa so spremljali tudi slapovi, ki so razblinili utvare, da je to suha jama.

Naslednje leto sva se z Jorgom spustila z orodjem do pasže in shrljivo razbijanje, saj se je skoraj cel podor tresel in bloki so kar "oživeli", se je končalo z odkritjem novega brezna BGK.

V kasnejših ekskurzijah je bila v teh delih z odkritjem novih brezen, ki so sledila BGK, dosežena globina -547 m. Nova odkritja bodo kmalu sledila.

PROGRAM REŠEVALNE V POLJČAH

M. Pateranu

Od petka, 11.5., do nedelje, 13.5.1985, organizira komisija za reševanje pri JZS v Poljčah na Gorenjskem 1. tečaj jamarske reševalne službe. Z udeležbo in opravljenimi izpiti si bodo lahko jamarji pridobili znanje in naziv jamarskega reševalca. Tako bomo končno v Sloveniji dobili uradno priznane jamarske reševalce. Precej strožji izbor kandidatov v primerjavi z inštruktorskim tečajem je že opravila komisija za reševanje. Udeležba je za vse, ki bodo dobili pozive in učno gradivo OBVEZNA!!! Stroške prevozov, bivanja in hrane v tem učnem centru RSNZ bodo krili občinski organi SLO in DSZ.

*Program: PETEK: popoldne - zbor in namestitvev udeležencev
zvečer - pogovor o statutu in nalogah jamarjev reševalcev
- prikaz diapozitivov in filmov z tematiko jamarske-
ga reševanja*

*SOBOTA: dopoldne - predavanja (organizacija in ob-
veščanje JRS; prva pomoč - tudi praktično urjenje
po skupinah; tehnike reševanja; varnost v jamah)
popoldne - prikaz več vrst navpičnega transporta in urjenje
po skupinah; snemanje manevrov na video
zvečer - analiza praktičnega urjenja*

*NEDELJA (á se najbolj dela, ha, ha): dopoldne - pri-
kaz vodoravnega in poševnega transporta in urjenje
po skupinah; snemanje na video
popoldne - slovesno moker zaključek tečaja*

*Komisija za reševanje bo že na tečaju ocenjevala izvedbo
praktičnega dela reševalnih veščin, teoretičnih del izpita
pa bodo kandidati upravljali pozneje (kmalu).*

CENIK OSNOVNE JAMARSKE OPREME

Čelade - Ecrin	56.500 Lit
Galibier ..	56.000
Cassin	26.000-40.000
Jumar - Petzl	37.900
Croll	36.400
Sedeži - Rapide	31.500
Croll	34.100
Steinberg .	28.000
Descendeur - navaden	23.800
Stop	43.200
Svetilka - Petzl, Zoom ..	27.600
Čelna razsvetljava - Petzl, mixte ...	50.600
Junior	28.400
Laser	53.600
Karbidka - Fisma ...	31.700
Vrv - Edelrid - 10 mm	1.800
9 mm	1.500
8 mm	1.300
Kombinezon - Petzl	80.000
Premočljiv ..	65.000
Vponke - Bonaiti	6.000
Simond	8.100
polokrogli Rapide ...	
jeklen	5.600
alumin	7.900

CASSIN
GRIVEL
SALEWA
KOFLACH
BERGHAUS
KARRIMOR
CHARLET - MOSER
SIMOND
RIVORY - YOANNY
DOLOMITE
SCARPA
FERRINO
CAMP
FRANCITAL ELITE
EDELWEISS
STUBAI BAILO
PATAGONIA
GALIBIER
SUPER GRATON
LOWE STEINBERG

POGOVOR O ZVEZI

Rad bi ti postavil nekaj vprašanj kot predsedniku Jamarske zveze Slovenije o sami zvezi, saj te zdaj razen tistih, ki smo stalno v kontaktu z zvezo, ostali jamarji slabo poznajo ali pa sploh ne vejo, kdo je predsednik zveze in kaj dela. Koliko časi si že jamar?

Odkar smo v Kamniku ustanovili jamarsko društvo, to je od leta 1977...

Kako si si zamislil, da bi se zveza razvijala in kaj bi se sploh dogajalo na zvezi v času tvojega mandata?

Ko sem bil izvoljen, si nisem zamislil nič. Predstavljal sem si da bomo pač naredili, kar bo potrebno. Potem sem se vključil v delo in najprej smo se lotili kadrovske evidence. Treba je namreč vedeti, kje smo, koliko nas je, kdo

smo. S tem dobimo pregled nad stanjem v jamarski zvezi. Trenutno to pomeni precej "speleokracije", ko pa bomo imeli to urejeno, bomo imeli neko dokumentacijo, s katero se bo lažje uveljavljati. Podatki so vedno bolj važni, dobro je imeti čim več podatkov, kar pa zahteva popisovanja vseh vrst.

Pod drugo točko smo se lotili reševalne skupine. Naredili bomo nova pravila o reševanju, organizirali bomo izobraževanje reševalcev. To je v glavnem vse. Dolgoročno pa je tukaj še jamarska literatura. Zbira in ureja se zgodovina jamarstva. ZOTK ima v planu knjigo o jamarstvu, za kar je zadolžen Davo Preisinger in za to določena komisija. Knjigo o jamarstvu pa pripravljata tudi Boris Sket s še nekaterimi ljudmi.

Kakšni so torej problemi in načrti z reševalno skupino?
Večjih problemov ni. Volja je, ljudje so, oprema je za silo. Razvoj reševalne smo zastavili kot povezavo z SLO in CZ. Imeli bi reševalno skupino, ki bi delovala v okviru SLO in CZ in ne samo kot jamarska reševalna skupina. Pri tem naj bi večji delež nosilo vaše društvo. Počasi postavljamo temelje za to. Dolgo časa nismo našli kontakta z SLO, zdaj pa je to steklo in se bo razvijalo naprej, če se seveda ne bodo zamenjali ljudje tam gor. Tako smo sedaj dobili možnost za izobraževanje v Poljčah, dobili smo nekaj gotovine, verjetno pa nam bodo tudi še kaj drugega financirali. Oni ali pa občine.

Kakšne so možnosti, da bi reševalna skupina uporabljala njihova sredstva? Oni takih sredstev nimajo. Nekaj bo za njih delal Lorbek ... Poglejmo na primer, da se pri nas zgodi podobna nesreča, kot se je v Franciji. Neko jamo je zalila voda. Šest jamarjev je splezalo po kamenu v majhen rovček na najvišji točki v jami. To se je zgodilo ponoči. Voda je še naprej naraščala in v eni ali dveh urah bi zalila jamarje. Toda zunaj so se med tem že zbrali reševalci, ki so s

številnimi črpalkami začeli črpati vodo iz jame in razstreljevati vhod, da bi voda lahko odtekla. Ko je bila voda le še slab meter pod jamarji, je klopotanje prenehalo in čez nekaj ur je bila pot na površje prosta. Ali jamarji pri nas lahko računamo na tako kompleksno reševanje?

Ta hip še ne. Morda čez kakih pet le pa že. Situacija v naši reševalni je taka, da razen zdravnika nihče drug ne obvlada dobro niti prve pomoči, niti ne zna približno ločiti težje in lažje poškodbe. To pa je zelo važno, da ne bi pri reševanju še poslabšali stanja ponesrečenca zaradi nestrokovnega ravnanja. Kako je s tem?

Težke in lahke poškodbe je zelo težko ločiti za vsakogar, ki ni zdravnik. Riziko je tukaj za nas zelo velik. Sicer pa zdaj delamo nekaj v tej smeri. V Poljče sta zdaj prijavljena že dva zdravnika. Tudi Praprotnik je že nekaj delal na tem. Lansko leto pa smo poslali Patkota in Dozo na reševalni tečaj v Francijo.

Tudi obveščanje je še velik problem. Kaj ste in še boste storili v tej smeri?

Menili smo se z milico, da bi imeli svoj kanal, kar pa ni mogoče zaradi tehničnih težav. Za nas je bolj primeren CB, kar se je izkazalo tudi na zadnji reševalni vaji. Pametno bi se bilo opremiti s CB.

Verjetno je večji problem obvestiti in sklicati vso skupino, kot pa sam klic s kraja nesreče. Milica mora biti namreč tako ali tako obveščena o nesreči istočasno, za reševanje pa je zelo pomembno, da pride naša skupina na kraj nesreče prva ali pa vsaj med prvimi.

Pri nas tehnika sledi razvoju tehnike v razvitih jamarskih državah. Ti sto v čemer zaostajamo je organiziranost. To pomeni, da naša reševalna nima trdnega zaledja, ki zagotavlja

varnost. Lahko rečemo, da je za varnost naših jamarjev slabo poskrbljeno?

Tako je. Zaledja nimamo. Riziko je za jamarje zelo velik. Prav tako je problem z denarjem. Denarja pravzaprav sploh ni. Z zavarovalnico smo se pogovarjali o zavarovanju jamarjev. Naš šport spada v zelo visok rizičen razred /deveti ali deseti, čisto na vrhu/ zato je treba plačati, mislim, en promil. V končni fazi se mi to ne zdi veliko. Verjetno bi potem po določenem času lahko dobili nekaj denarja nazaj. Zavarovalnica bi nas s tem podprla.

Kako je z reševanjem na jugu naše države? To sicer ni stvar naše zveze, ...

Tam nimajo posebnih reševalnih skupin. Sicer pa vse o tem pove tista nesreča, ko se je nek jamar obesil sredi brezna. Tam/v SSJ/ delujejo tri skupine: znastvena tehnična in še ena. Ta sistem je verjetno bolj praktičen, saj se lažje zbere pet ljudi kot pa petnajst, kolikor jih je v odboru pri nas, ker imamo toliko komisij.

Kako se Jamarska zveza Slovenije financira?

ZOTK nam nameni 200.000 din

RSLO 100.000 din

TTKS 20.000 din

Delno nam financirajo Naše jame, ne vem točno kdo in Inštitut nam daje nekaj za kataster - lani 80.000 din. Prispevek članov zveze po jurja je zgolj simboličen. Vsi ti dohodki so ali pa niso. Kje bi sicer ali pa še zraven dobili kaj denarja, nimamo prave ideje. Morda na nek način od delovnih organizacij. Zveza torej nima denarja, da bi karkoli financirala. Niti akcij. Stvari se vse bolj ustavljajo.

Kaj bi zveza, če bi imela več denarja?

Po mojem mnenju bi bilo najbolje investirati, v fazi A, v dokumentacijo. S tem mislim poleg katastra še literaturo, fotografije, predvsem pa filme, ki bi jih posneli vsaj enega na leto, da bi ga lahko predvajali tako na TV kot na festivalih. Prirejali bi fotorazstave in pri tem namenili nekaj sredstev za nagrajevanje.

V fazi B bi denar vložili v skupne, zvezne akcije, s katerimi bi lahko dosegli večje raziskovalne uspehe in s tem bolj propagirali jamarstvo.

S prvo in drugo fazo bi tako spodbudili izobraževanje in pridobivanje novih članov. Seveda je vse to le en "če bi imeli denar".

Kaj bo zveza naredila glede na to, da so jame, oziroma vode v njih, vedno bolj onesnažene?

Mi jamarji ne moremo glede tega ukreniti nič. Edino, kar lahko storimo je to, da pospravimo za seboj tisto, kar sami nanesimo v jame. Nismo se sposobni organizirati in delati prav hudih stvari v zvezi s tem. Morali bi se vključiti v pobiranje vzorcev voda za analize onesnaženosti, s čimer se zdaj ukvarja Komite za varstvo okolja in urejanje prostora. S tem bi lahko pobrali tudi kaj denarja.

Kakšna je JZS /v primerjavi s Francozi/ in kakšna naj bi po tvojem mnenju bila jamarska zveza?

V primerjavi s Francozi imamo mi več možnosti za razvoj, razen če ne bodo našli, oziroma izumili, res nekaj novega, revolucionarnega v jamarstvu. Pri tem je jasno, da kakšne 3000 m globoke jame ne morejo najti. Glede potapljanja so pred nami zgolj zaradi boljše opreme. Ko se bomo mi potapljali 200 m globoko, jih bomo ujeli, če seveda ne bo medtem kakšnega revolucionarnega preokreta. Tehnika sama po sebi ne pomeni veliko. Tako je tudi v filmu. Oni imajo tehnično zelo dovršene filme, po bistvu pa niso daleč pred nami.

V Franciji se vsako leto ponesreči deset jamarjev, oziroma približno eden na tisoč. Pri nas se jih manj. Že v tem je naša prednost. Jaz imam raje zdrave in cele jamarje. Zaradi tega sem tudi proti temu, da bi posnemali alpiniste in uvažali težavnostne stopnje ter kategorizacijo, o čemer se je že veliko govorilo. Mi zaostajamo predvsem organizacijsko. Francosko jamarstvo se je dvignilo, ko je njihova zveza organizirala raziskave v Gouffre Berger in ko so tam prvi prebili koto -1000 m. Če bi pri nas zveza organizirala kaj podobnega, bi s tem seveda povzročila spore med klubi. Prav tako bi pri nas nastali spori med klubi, če bi ves denar prihajal v zvezo in bi ga ta delila društvom. Društva so zdaj zelo neenotna, v glavnem zaradi starih in novejših sporov in kot taka ne morejo podpirati zveze, da bi jih lahko predstavljala na zunaj in enotno nastopala.

Prizadevamo si, da bi bila zveza večji skupni imenovalec. JZS je bolj posvetovalno telo, ki skrbi za reševalno. Naše jame in izobraževanje, torej za stvari, ki držijo društva skupaj. Jaz bi imel pri tem raje to, da bi zveza regulirala še druge stvari. Predvsem večje zvezne raziskovalne akcije: vsaj dve do tri na leto.

Sicer pa stvari v glavnem tečejo. Pri nas je problem to, da se ne da napredovati od spodaj, ampak se je treba vrniti z vrha.

Po vsem tem je jasno, da je problem zveze v slabem organiziranju in prav tako je več ali manj tudi z društvom. Le-tam torej ostane to, da se sama zase znajdejo kot vejo in znajo.

Ja, tako je. Delati je treba.

Še eno vprašanje: kaj je z novimi izkaznicami? Zakaj mora biti v njih matična številka?

Izkaznice bodo kot temeljni dokument. Ko bodo enotni registri bolj zaživel, bo to prišlo do izraza. Milica bo kmalu prešla na matične številke.

Zakaj sta v izkaznici tudi krvna skupina in alergija?

Zato, da so v primeru nesreče hitro zbrani vsi podatki. Če bo to tak osnovni dokument kot praviš, zakaj potem ne prinaša nobenih ugodnosti za člane: npr. prost vstop v turistične jame, dovoljeno gibanje vseh jamah, tudi v obmejnem pasu in razni popusti /v planinskih kočah/ in podobno?

Za te stvari bi bilo treba skleniti določene samoupravne sporazume. Turistične jame za to niso navdušene, ker v vsaki jami pravijo, da tudi drugod ne nudijo tega in zato tudi oni ne bodo. Za popuste bi morala JZS plačevati, denarja pa ni. Stiki z obmejno milico pa so spet tako različni po društvih in občinah /npr. Sežančani imajo zelo dobre/, da zveza ne more enotno nastopati.

Kdaj misliš, da bo zveza taka, kot bi po tvojem morala biti?

Ne vem, morda čez kakšnih pet let.

Ves problem je torej v slabi organiziranosti?

Ja.

Vido Kregar je ob koncu pogovora izrekel čestitke našemu društvu ob 75 letnici.

**TOVARNA
DUŠIKA
RUŠE n. sol. o.**

62342 Ruše
tel. (062) 661 108
telex: 33112 yu dusik

PROIZVAJA:

Kalcijev karbid
Ferosilicij 45 %, 75 %
Ferokrom carbure
Ferokrom affine
Ferokrom suraffine
Silkokrom
Kompleksne zlitine
Kisik plinasti in tekoči
Dušik plinasti in tekoči
Acetilen
Komprimirani zrak
Ventili za komprimirane pline

Normalni korund
Plemeniti korund beli
Karbon črn
Nabijalne mase — ognjeodporne
Cementi — ognjeodporni
Sintetične žindre
Mešana in kompleksna gnojila
za kmetijstvo
Specialna gnojila: tekoča, trdna,
granulirana in organska
Sredstva za varstvo rastlin in
pomožna sredstva za kmetijstvo
in vrtnarstvo

